Autoreferat

1. Imię i nazwisko.

Aleksandra Rabinovitch (nazwisko panieńskie: **Niemyjska)**

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

Stopień naukowy doktora w dziedzinie nauk społecznych (2013)

Tytuł rozprawy: *Znaczenie wyobrażeń istot nadnaturalnych w regulowaniu potrzeby przynależności*

Promotor: dr hab. Krystyna Drat-Ruszczak, prof. SWPS

Uniwersytet SWPS

Magisterium z psychologii (2008)

Tytuł pracy: *O tym, co się dzieje z czasem, kiedy myślimy o sobie. Temporalne właściwości Ja oraz innych*

Promotor: prof. dr hab. Tomasz Maruszewski

Uniwersytet SWPS

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

   Adiunkt (2013- do teraz)
   Uniwersytet SWPS, Wydział Psychologii w Sopocie

   Asystent (2008-2013)
   Uniwersytet SWPS, Wydział Psychologii w Sopocie

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Omówienie to winno dotyczyć merytorycznego ujęcia przedmiotowych osiągnieć, jak i w sposób precyzyjny określać indywidualny wkład w ich powstanie, w przypadku, gdy dane osiągnięcie jest dziełem współautorskim, z uwzględnieniem możliwości wskazywania dorobku z okresu całej kariery zawodowej.

PSYCHOLOGICZNE MECHANIZMY TROSKI MORALNEJ O ZWIERZĘTA

Refleksja nad relacjami człowieka z innymi zwierzętami zyskuje na znaczeniu zarówno w dyskursie publicznym, jak i naukowym (Horta, 2024; Leach i in., 2023). Tematyka ta nierzadko budzi dyskomfort emocjonalny (Bastian i Loughnan, 2017) oraz obawy: od pragmatycznych kwestii związanych ze zmianą dotychczasowych nawyków i stylu życia (Stanley, 2022), po egzystencjalny niepokój dotyczący wyjątkowości i wartości człowieka (Lifshin i in., 2017). Mimo tych psychologicznych barier zachodzą realne zmiany społeczne, instytucjonalne i prawne, podnoszące rangę zwierząt pozaludzkich oraz poszerzające zakres ludzkiej troski moralnej (Sowery, 2018). Troska moralna (ang. *moral concern*, *moral consideration*; Crimston i in., 2016; Laham, 2006; Leach i in., 2023) jest pojęciem szerszym niż zachowania opiekuńcze wobec zwierząt[1], uwzględnia także rozpoznanie, że zwierzę jest istotą czującą (ang. *sentient*, Horta, 2024; *vulnerable patient*, Schein i Gray, 2018), zdolną do cierpienia na skutek działań ludzkich. Nakłada to na człowieka etyczny obowiązek przyznania zwierzęciu prawa do ochrony przed skrzywdzeniem.

Dotychczasowe badania nad zakresem troski moralnej wskazują, że włączenie zwierzęcia do sfery podmiotowości moralnej zależy od uwarunkowań kulturowych, tradycji i światopoglądu określających miejsce człowieka oraz innych gatunków w świecie (DeMello, 2012; Horta, 2022); kategoryzacji zwierząt ze względu na ich znaczenie dla ludzi i przypisany im status (Bratanova i in., 2011; Krings i in., 2021); czy sposobu postrzegania konkretnego osobnika, w tym przypisywanych mu właściwości umysłowych i zdolności do odczuwania bólu (Bastian i in., 2012). Czynniki te wzajemnie na siebie oddziałują, a wyjaśnienie wielopoziomowych mechanizmów kształtujących nasze postawy wobec innych gatunków stanowi jedno z kluczowych wyzwań współczesnej psychologii relacji ludzko-zwierzęcych. Zaprezentowany w niniejszym autoreferacie cykl prac stanowi bezpośrednią odpowiedź na to wyzwanie. Moje badania koncentrują się na zidentyfikowaniu konkretnych mechanizmów odpowiedzialnych za uznawanie podmiotowości moralnej zwierząt. Należy jednak zastrzec, że w zależności od zastosowanej metody badawczej i analizowanego czynnika, wskazywane relacje różnią się stopniem uzasadnienia przyczynowego. W przypadku korelacyjnych badań przekrojowych mechanizmy te, weryfikowane w modelach mediacji, stanowią propozycję potencjalnego wyjaśnienia, natomiast w badaniach eksperymentalnych dostarczam dowodów na istnienie bezpośrednich zależności przyczynowych. Dla zachowania przejrzystości

[1] Termin „zwierzęta” odnosi się do zwierząt pozaludzkich.

wywodu cykl publikacji podzieliłam na trzy części poświęcone odpowiednio: (a) uwarunkowaniom ideologiczno-światopoglądowym (Tabela 1, kolor niebieski), (b) kategoryzacji gatunków (Tabela 1, kolor zielony) oraz (c) poznawczej reprezentacji zwierzęcia (Tabela 1, kolor żółty). Zwieńczeniem całego cyklu jest syntetyczny model mechanizmów moralnej troski, zaprezentowany na Rysunku 8 na końcu autoreferatu.

Wszystkie publikacje powstały po doktoracie. We wszystkich prezentowanych publikacjach występuję jako pierwsza autorka oraz autorka korespondująca. Moją rolę wyznaczała główna lub współautorska odpowiedzialność za pełny cykl badawczy: od opracowania ram teoretycznych i sformułowania hipotez, przez zaprojektowanie procedury, analizę i interpretację wyników, po napisanie tekstu manuskryptu, jego rewizję oraz przygotowanie odpowiedzi na recenzje. W przypadku części badań odpowiadałam także za pozyskanie środków na ich sfinansowanie. Indywidualny wkład w powstanie każdej z prac opisałam szczegółowo w odnośnikach przypisanych do poszczególnych pozycji bibliograficznych.

Tabela 1 zawiera skrótowy opis wszystkich badań stanowiących cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych. Cykl ten obejmuje 16 badań głównych (i 2 pilotażowe), realizowane z wykorzystaniem zróżnicowanych metod badawczych i wskaźników moralnej troski o zwierzęta. Poniżej przedstawiam najważniejsze cechy prowadzonych przeze mnie badań, które wskazują na ich wysoki poziom metodologiczny oraz wzmacniają wiarygodność i wartość naukową uzyskanych wyników.

Praktyki otwartej nauki (Open Science). W zakresie transparentności procesu badawczego 11 z 16 badań głównych (68,75%) zostało w pełni prerejestrowanych, a w przypadku publikacji od 2024 roku odsetek prerejestracji wynosi 100%. Dane i materiały badawcze są dostępne dla 14 z 16 badań głównych (87,5%) i jednego badania pilotażowego. Łącznie 7 z 8 artykułów zapewnia dostęp do danych; wyjątek stanowi najstarsza publikacja. W badaniach stosowano również transparentne kryteria wykluczeń.

Planowanie mocy statystycznej i wielkości próby. Wszystkie prerejestrowane badania zawierały wyliczenia wielkości próby a priori lub (w przypadkach, w których wielkość próby była określana w inny sposób) analizę wrażliwości wskazującą minimalną wielkość efektu możliwego do wykrycia.

Kontrola procedur i standaryzacja bodźców. Tam, gdzie było to uzasadnione, stosowano pytania sprawdzające skuteczność manipulacji eksperymentalnej. W 6 badaniach

eksperymentalnych z udziałem dzieci, w których pomocnik badacza miał bezpośredni kontakt z osobami badanymi, zastosowano procedurę *single-blind*: osoby prowadzące badania nie znały hipotez badawczych. W celu ograniczenia wpływu niekontrolowanych właściwości materiału eksperymentalnego stosowano standaryzowane bodźce, m.in. czarno-białe zdjęcia zwierząt o jednakowych wymiarach, ciastka o identycznym składzie i gramaturze itp. Nowe narzędzia, takie jak winietki (Rabinovitch i in, 2023) czy skala wrażliwości empatycznej na zwierzęta (Niemyjska i in., 2018), były wstępnie walidowane w badaniach pilotażowych.

Trafność i rzetelność miar. Stosowane kwestionariusze i wskaźniki charakteryzowały się na ogół wysoką rzetelnością wewnętrzną, z wartościami alfa Cronbacha zazwyczaj w zakresie 0,70–0,95. W celu ograniczenia zależności wyników od samoopisu i zwiększenia trafności zewnętrznej badań, stosowałam również miary behawioralne, takie jak konsumpcja ciastek (Niemyjska i in., 2021) czy komponowanie zabawkowej kanapki (Rabinovitch i in., 2027), a także miary intencji behawioralnych, np. deklarowaną gotowość do udziału w zbiórce pieniędzy na rzecz zwierząt podczas sytuacji kryzysowej (Rabinovitch i Parzuchowski, 2025), oraz klasyczne paradygmaty psychologii społecznej, m.in. zadania dotyczące błędu koniunkcji i wyboru pracy (Rabinovitch i in., 2023).

Dobór i poprawność analiz statystycznych. Przed zastosowaniem analiz weryfikowano założenia dotyczące rozkładu danych. W przypadku odstępstw od rozkładu normalnego stosowano testy nieparametryczne, m.in. test Kruskala–Wallisa, a także modele uogólnione, w tym regresję Poissona i regresję logistyczną. Efekty mediacji i moderacji weryfikowano z wykorzystaniem procedury bootstrappingu, zazwyczaj obejmującej 5 000–10 000 próbek, wraz z przedziałami ufności.

Charakterystyka ta wskazuje, że w przedstawionym dorobku standardy jakości były uwzględniane na każdym etapie procesu badawczego – od planowania i prerejestracji, poprzez realizację i kontrolę procedur, po pomiar oraz analizę danych. Ich szczegółowe zastosowanie w poszczególnych badaniach omawiam w odpowiednich częściach autoreferatu.

Tabela 1

Syntetyczny opis badań składających się na cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych

Rodzaj badania i metodologia	**Odnośnik bibliograficzny**	**Zmienne**	**Liczba badań i wielkość próby**
Badania eksperymentalne na planie grup zrandomizowanych: eksperyment w paradygmacie błędu koniunkcji (badanie 1 i 2), w paradygmacie wyboru pracy (badanie 3)	Rabinovitch i in. (2023)	**Badania 1-2** **Zmienna niezależna:** 3 (grupa odniesienia krzywdy zwierząt: ateista *vs.* katolik *vs.* przestępca) **Zmienna zależna:** Liczba błędów koniunkcji **Moderator:** Własna wiara w Boga; Fundamentalizm religijny **Badanie 3** **Zmienna niezależna:** kandydata aplikujący do pracy ateista *vs.* katolik **Mediator:** Przypisywana kandydatowi orientacja na dominację ekologiczną **Zmienna zależna:** Ocena dopasowania kandydata do stanowiska związanego z krzywdą zwierząt oraz troską o prawa zwierząt Wybór pracy: ferma drobiu czy fundacja na rzecz praw zwierząt	**Pilotaż:** *N* = 280 **Badanie 1:** *N*=288, **Badanie 2:** *N*=306 **Badanie 3:** *N*=248 Dorośli
Eksperyment w paradygmacie błędu koniunkcji (badanie 1); Przekrojowe badania korelacyjne: sondażowe w terenie (badanie 2); sondażowe w sytuacji kryzysowej (badanie 3); Modelowanie mediacyjne (badania 2-3)	Rabinovitch i Parzuchowski (2025)	**Badanie 1** **Zmienna niezależna:** 3 (grupa odniesienia zachowania prozwierzęcego: ateista *vs.* katolik *vs.* filantrop) x 2 (grupa własna: katolicy *vs.* bez afiliacji religijnej) **Zmienna zależna:** Liczba błędów koniunkcji **Badania 2-3** **Predyktory:** (nie)religijność (mierzona jako afiliacja religijna lub ateistyczna, agnostyczna), zaangażowanie w działania religijne, skala przekonań religijnych i ateistycznych; orientacja polityczna (liberalna/konserwatywna) **Mediatory:** Orientacja na dominację ekologiczną (EDO) Postrzegane podobieństwo zwierząt do ludzi **Zmienna objaśniana:** Poparcie dla lokalnych działań prozwierzęcych; Poparcie dla ratowania zwierząt z powodzi; Intencja wpłaty środków finansowych na rzecz zwierząt	**Badanie 1:** *N*=253 **Badanie 2:** *N*=133 **Badanie 3:** *N*=461 Dorośli
Badanie walidacyjne bazy zdjęć, przekrojowe	Rabinovitch i Bartosiak (2024)	**Zmienna niezależna** (niemanipulowana): zdjęcia zwierząt domowych *vs.* gospodarskich **Zmienna zależna:** Podobieństwo zwierzęcia w dwóch ujęciach, walencja, znajomość, słodkość, niebezpieczeństwo **Zmienne współwystępujące i moderatory:** płeć, posiadanie zwierzęcia *vs.* nieposiadanie, wiek, częstość jedzenia mięsa	**Badanie 1:** *N* = 268 Dorośli
Badania eksperymentalne na planie grup zrandomizowanych	Rabinovitch i Tołopiło (2026)	**Zmienna niezależna:** gatunek ofiary (zwierzę domowe *vs.* hodowlane) **Zmienna zależna:** Wskaźnik potępienia moralnego krzywdy Rekomendowana długość kary więzienia 0-60 m-cy	**Badanie 1:** *N* = 569 Dorośli

		Moderatory: Orientacja na dominację ekologiczną, posiadanie zwierząt, dieta, przypisywanie zwierzętom cech umysłu	
Przekrojowe badania korelacyjne; Modelowanie mediacyjne (badanie 2)	Niemyjska i in. (2018)	**Predyktory:** antropomorfizacja psychologiczna zwierząt i innych obiektów (skala IDAQ) **Mediatory**: empatia wobec zwierząt, znaczenie krzywdy zwierząt dla decyzji dietetycznych **Zmienna objaśniana:** częstość jedzenia mięsa	**Pilotaż:** *N*=307 **Badanie 1:** *N*=274 **Badanie 2:** *N*=282 Dorośli
Badania eksperymentalne na planie grup zrandomizowanych	Niemyjska i in. (2021)	**Zmienna niezależna:** Antropomorfizacja ciastka (psychologiczna + fizyczna *vs.* fizyczna *vs.* brak) **Mediator:** Chęć nawiązania relacji społecznej **Zmienna zależna:** Konsumpcja ciastka (zachowanie) Czas odroczenia konsumpcji **Dodatkowo kontrolowane:** Atrakcyjność ciastka	**Badanie 1:** *N*=91 **Badanie 2:** *N*=97 Badania dzieci 4-5 lat
Badania eksperymentalne na planie grup zrandomizowanych	Rabinovitch i in. (2024)	**Zmienna niezależna:** Identyfikowalność *vs.* brak identyfikowalności indywidualnego zwierzęcia [*vs.* brak informacji w badaniu 2] **Mediator:** Chęć nawiązania relacji społecznej Postrzegane podobieństwo zwierzęcia do ludzi **Zmienna zależna:** Chęć zjedzenia identyfikowanego zwierzęcia (deklaracja) **Moderator:** wiedza o pochodzeniu mięsa	**Badanie 1:** *N*=86 **Badanie 2:** *N*=122 Badania dzieci 5-6 lat
Badania eksperymentalne na planie grup zrandomizowanych	Rabinovitch i in. (2027)	**Zmienna niezależna:** Identyfikowalność *vs.* brak identyfikowalności indywidualnego zwierzęcia [badanie 1] Forma indywidualnej identyfikacji (identyfikacja przez unikalność *vs.* identyfikacja przez podobieństwo *vs.* brak identyfikacji) [badanie 2] **Mediator:** Chęć nawiązania relacji społecznej Postrzegane podobieństwo zwierzęcia do ludzi **Zmienna zależna:** Chęć zjedzenia identyfikowanego zwierzęcia (deklaracja) Wybór plasterków mięsa ze zwierząt należących (a) do tego samego gatunku jak identyfikowane oraz (b) do innego gatunku - w zadaniu komponowania zabawkowej kanapki (zachowanie) **Moderatory:** indywidualne preferencje (lubienie mięsa)	**Badanie 1:** *N*=94 **Badanie 2:** *N*=105 Badania dzieci 5-6 lat

Uwaga: Kolorem wyróżniłam kolejne części cyklu; niebieski = badania poświęcone uwarunkowaniom ideologiczno-światopoglądowym, zielony = kategoryzacja gatunków; żółty = poznawcza reprezentacja zwierzęcia (antropomorfizacja i identyfikacja indywidualnego osobnika).

Znaczenie czynników ideologiczno-światopoglądowych

W tej perspektywie poddaliśmy analizie rolę światopoglądu zakorzenionego w religijnym ujęciu relacji człowiek–zwierzę (Rabinovitch i in., 2023; Rabinovitch i Parzuchowski, 2025). Badania dotyczyły kultury judeochrześcijańskiej i dominującej w niej tradycji religijnej. Tradycja ta (DeMello, 2012), zakorzeniona w myśli starożytnej (*scala naturae* Arystotelesa), odzwierciedlona w przekazie biblijnym (np. Genesis 1:28), a także rozwijana przez wpływowych teologów i filozofów (drabina bytów św. Tomasza z Akwinu czy koncepcja zwierzęcia-maszyny Kartezjusza), zakłada ontologiczną podrzędność zwierząt wobec człowieka oraz człowieka wobec sfery boskiej. Świat jawi się w niej jako uporządkowany hierarchicznie z człowiekiem zajmującym nadrzędną pozycję pozostałych istot żywych. We współczesnej psychologii opisane przekonanie o hierarchicznym porządku istot żywych bywa konceptualizowane jako orientacja na dominację ekologiczną (Uenal i in., 2022). W dwóch projektach[2] badawczych (obejmujących po trzy badania każdy) sprawdzaliśmy, czy orientacja na dominację ekologiczną (mediator) może wyjaśniać: (a) percepcję społeczną osób religijnych jako bardziej skłonnych do krzywdzenia zwierząt w porównaniu do osób ateistycznych (zmienna zależna) oraz (b) większą deklarowaną intencję pomocy zwierzętom osób niewierzących niż wierzących (zmienna zależna).

Pierwszy z omawianych projektów (Rabinovitch i in., 2023[3]) dotyczył percepcji społecznej osób religijnych i niereligijnych, a dokładniej tego, na ile (i dlaczego) grupy te są kojarzone z krzywdzeniem zwierząt. Celem projektu było wykazanie ograniczeń powszechnego w wielu kulturach efektu uprzedzeń wobec ateistów (Gervais i in., 2017). Zjawisko to polega na intuicyjnym przypisywaniu transgresji moralnych osobom niewierzącym i traktowania zachowań niemoralnych jako bardziej reprezentatywnych dla ateistów niż dla osób religijnych (niezależnie od wyznania; Gervais i in., 2011, 2017) czy grup stygmatyzowanych, takich jak osoby homoseksualne (Gervais i in., 2011, Badanie 1). Przed przystąpieniem do badań, wykonaliśmy pilotaż (opublikowany w suplemencie do artykułu), w którym wykazaliśmy, że krzywdzenie zwierząt jest kwalifikowane jako domena moralna niezależnie od stopnia religijności badanych (zgodnie z modelem Schein i Graya, 2018). Następnie przeprowadziliśmy trzy badania eksperymentalne na próbach polskich (w

[2] Określenie "projekt" odnosi się w tej pracy do opublikowanego badania lub cyklu badań.
[3] Wyniki opublikowano w *Social Psychology,* IF(2025) = 1,2; aktualna punktacja MNiSW: 140 w artykule: *The limits of antiatheist prejudice: Social perception of those who harm animals*. Mój wkład: teoretyczna koncepcja badań, pozyskanie finansowania, opracowanie metodologii, prowadzenie badań, przygotowanie pierwszej wersji tekstu, redakcja i korekta tekstu w procesie rewizji. Jestem pierwszą i korespondującą autorką tej pracy.

tym dwa prerejestrowane). W celu ograniczenia ryzyka, że bezpośrednie pomiary kwestionariuszowe ujawnią badanym cel badania lub wywołają efekt aprobaty społecznej i w ten sposób wpłyną na ich odpowiedzi, zastosowaliśmy procedury pośrednie, w tym tzw. paradygmat błędu koniunkcji (Tversky i Kahneman, 1983) i zadania decyzyjne (dopasowanie kandydatów do pracy). Ponadto zastosowaliśmy randomizację międzyobiektową warunku przypisania sprawcy krzywdzenia zwierząt do określonej grupy społecznej: osób wierzących vs. niewierzących vs. przestępców.

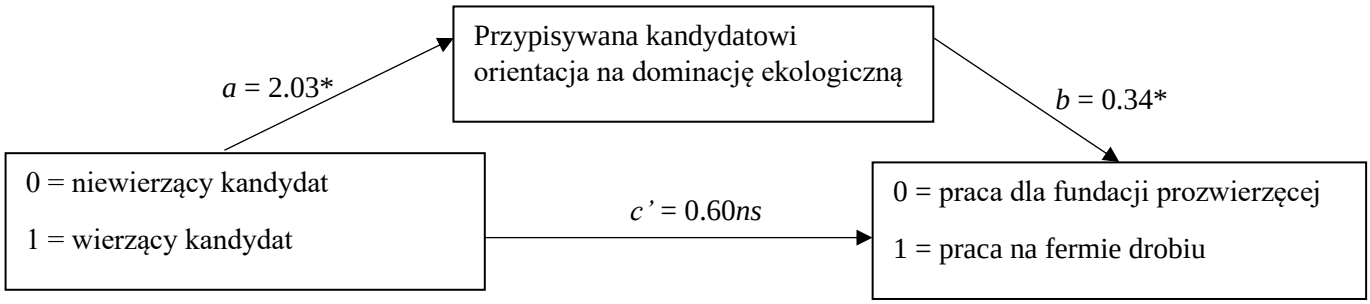
W dwóch pierwszych eksperymentach, uczestnicy oceniali prawdopodobieństwo tego, że sprawcą określonych form krzywdzenia zwierząt (dla własnej korzyści w Badaniu 1 lub znęcania się o charakterze sadystycznym w Badaniu 2) jest (1) w warunku osoby niewierzącej: A. *nauczyciel* lub B. *nauczyciel niewierzący w Boga (ateista)*; (2) w warunku osoby wierzącej: A. *nauczyciel* lub B. *nauczyciel wierzący w Boga (katolik)*; oraz (3) w warunku kontrolnym: A. *nauczyciel* lub B. *nauczyciel, który popełnił w przeszłości poważne przestępstwo*. Zmienną zależną była tendencja do odpowiedzi wskazujących na błąd koniunkcji (czyli odpowiedzi B w powyższych przykładach). Wyniki pokazały, że niezależnie od typu krzywdy (interesowna vs. sadystyczna) badani częściej popełniali błąd koniunkcji w warunku osoby wierzącej niż niewierzącej. Skłonność do krzywdzenia zwierząt okazała się zatem silniej kojarzona z osobami religijnymi niż z ateistami. Kontrolując poziom religijności uczestników, odnotowano wprawdzie efekt ochrony grupy własnej (Hewstone i in., 2002), sprowadzający się do rzadszego przypisywania sprawstwa członkom własnej grupy, jednak spójnie w obu badaniach zarówno ateiści, jak i osoby o wysokim poziomie fundamentalizmu religijnego przejawiały niższą tendencję do identyfikowania ateisty jako sprawcy krzywdy zwierząt.

Celem ostatniego eksperymentu z tej serii (Rabinovitch i in., 2023, Badanie 3) było wyjaśnienie dlaczego osoby wierzące są kojarzone z krzywdzeniem zwierząt silniej niż osoby niewierzące. Uczestnicy zapoznawali się z profilem mężczyzny ubiegającego się o pracę, będącego, w zależności od warunku, osobą wierzącą („wiara w Boga stanowi ważną część jego życia") lub ateistą („bycie ateistą stanowi ważną część jego życia"). W pierwszej kolejności badani oceniali, w jakim stopniu kandydat preferuje hierarchiczny porządek w relacjach między ludźmi, zwierzętami a środowiskiem (orientacja na dominację ekologiczną, Uenal i in., 2022; przewidywany mediator). Następnie określali przydatność kandydata do stanowiska wiążącego się z krzywdzeniem zwierząt (praca na fermie drobiu) lub ich ochroną (praca w fundacji prozwierzęcej). Określenie dopasowania kandydata do pracy było zmienną

zależną. Wyniki wykazały, że kandydat wierzący był oceniany jako bardziej nadający się do pracy na fermie drobiu niż ateista, natomiast ateista, jako odpowiedniejszy do pracy w fundacji prozwierzęcej. Przedstawiona na Rysunku 1, analiza mediacyjna wykazała, że różnice te były wyjaśniane przez przypisywany kandydatom światopogląd: osoba wierząca była postrzegana jako silniej popierająca hierarchiczny porządek świata (przypisywana wyższa orientacja na dominację ekologiczną), co wiązało się z przypisywaniem jej większego dopasowania do pracy na fermie drobiu, a mniejszego do działalności prozwierzęcej.

Rysunek 1

Mechanizm wyjaśniający wybór religijnego kandydata do pracy związanej z krzywdzeniem zwierząt (na podstawie Rabinovitch i in., 2023)

Uwaga: Współczynniki są wartościami niestandaryzowanymi.

Główny wkład naukowy tego projektu polega na wykazaniu, że chociaż krzywdzenie zwierząt podlega ocenie moralnej, badani nie kojarzą intuicyjnie sprawców takich czynów z ateistami, jak wynikałoby z opisanego w literaturze zjawiska uprzedzeń wobec ateistów w dziedzinie moralności (Gervais i in., 2011; 2017). Oryginalny wkład naszych badań polega na wykazaniu, że sprawcy krzywdzenia zwierząt są częściej utożsamiani z osobami wierzącymi (katolikami) niż z ateistami. Zaprezentowane badania poszerzają wiedzę na temat treści stereotypów grupowych. Dotychczasowe badania wskazywały, że obok cech negatywnych, takich jak niemoralność czy niska wiarygodność w relacjach społecznych (Gervais i in., 2011), ateistom przypisuje się również atrybuty pozytywne, w tym otwartość umysłową, poczucie humoru i orientację naukową (Moon i in., 2021). Nasze badania dodają do tego postrzeganie ludzi i zwierząt w sposób bardziej równorzędny i większą troskę o zwierzęta.

Ocena naukowego wkładu tego projektu wymaga jednak uwzględnienia jego ograniczeń kontekstowych: efekt zidentyfikowano w Polsce, a więc w środowisku silnie skatolicyzowanym i homogenicznym religijnie (Trzebiatowska, 2021). Niemniej, skoro ujawnione różnice wynikają z przypisywania osobom wierzącym i niewierzącym odmiennych

wizji porządku świata (hierarchicznej vs. egalitarnej), a wizja ta wpisuje się w szeroki nurt tradycji judeochrześcijańskiej (DeMello, 2012), uzasadnione jest przypuszczenie, że opisany mechanizm ma charakter uniwersalny i wykracza poza sam kontekst katolicki.

Celem kolejnego projektu składającego z trzech prerejestrowanych badań (Rabinovitch i Parzuchowski, 2025[4]) było uzupełnienie i pogłębienie opisu prawidłowości zidentyfikowanych na poziomie percepcji społecznej (Rabinovitch i in., 2023). Chcieliśmy między innymi sprawdzić, czy intuicyjne sądy na temat osób ateistycznych i religijnych zgadzają się z przejawianymi przez te grupy postawami i zachowaniami wobec zwierząt. Dotychczasowe prace nad zakresem troski moralnej bazują głównie na pomiarze abstrakcyjnych, nieskontekstualizowanych postaw (np. Laham, 2009; Leite i in., 2019), które nie zawsze znajdują przełożenie na rzeczywiste zachowania. Aby zwiększyć trafność ekologiczną i ograniczyć ten problem, zastosowaliśmy wskaźniki osadzone w konkretnych sytuacjach społecznych. W badaniu terenowym (Rabinovitch i Parzuchowski, 2025, Badanie 2) pytaliśmy przechodniów o poparcie dla czasowego zamknięcia ulicy w celu ochrony migrujących płazów. W kolejnym badaniu, prowadzonym podczas sytuacji kryzysowej (powodzi), mierzyliśmy zarówno postawy wobec ochrony zwierząt (m.in. poparcie dla ich ratowania oraz przeznaczania środków publicznych na ten cel), jak i deklarowaną gotowość do podjęcia konkretnego działania, tj. przeznaczenia własnych środków finansowych na ratowanie zwierząt dotkniętych powodzią (Rabinovitch i Parzuchowski, 2025, Badanie 3). Takie podejście pozwoliło nam wyjść poza deklaracje dotyczące ogólnych wartości i preferencji moralnych oraz zbadać, czy różnice między osobami ateistycznymi i religijnymi ujawniają się w kontekście konkretnych decyzji i działań dotyczących dobrostanu zwierząt.

Predyktory. Istotnym elementem projektu było zastosowanie różnych sposobów operacjonalizacji (nie)religijności. Zdecydowaliśmy się na takie podejście, ponieważ (nie)religijność jest konstruktem wielowymiarowym i może przejawiać się zarówno w deklarowanej afiliacji wyznaniowej, jak i w praktykach religijnych oraz nasileniu przekonań religijnych lub ateistycznych (Alsuhibani i in., 2022). Ograniczenie pomiaru do jednego z tych wymiarów mogłoby prowadzić do zredukowania zjawiska (nie)religijności i w konsekwencji do zniekształcenia wniosków dotyczących jej związku z postawami wobec

[4] Wyniki opublikowano w *Journal of Environmental Psychology*, IF(2025) = 7,3; aktualna punktacja MNiSW: 140, w artykule: *Egalitarian and continuity-based views mediate the link between nonreligiosity and concern for animals in a Judeo–Christian context*. Mój wkład: teoretyczna koncepcja badań, pozyskanie finansowania, prowadzenie badań, zbieranie danych, formalna analiza danych, przygotowanie pierwszej wersji tekstu, redakcja i korekta tekstu w procesie rewizji. Jestem pierwszą i korespondującą autorką tej pracy.

zwierząt. Zastosowanie kilku niezależnych wskaźników pozwoliło nam sprawdzić, czy obserwowane zależności są stabilne niezależnie od przyjętego sposobu definiowania i pomiaru (nie)religijności, zwiększając tym samym trafność konstruktu i odporność uzyskiwanych wyników. Identyfikowaliśmy zatem osoby (nie)religijne nie tylko na podstawie deklarowanej afiliacji wyznaniowej (tj. deklaracji wyznania religijnego, ateizmu lub agnostycyzmu) oraz poziomu zaangażowania w praktyki religijne (częstości modlitwy i udziału w nabożeństwach), lecz także na podstawie nasilenia przekonań religijnych i ateistycznych (Alsuhibani i in., 2022).

Dodatkowym wyzwaniem metodologicznym była silna współzmienność religijności i orientacji politycznej, szczególnie istotna w kontekście polskim (Frenken i in., 2023). Z tego względu uwzględnialiśmy również orientację polityczną uczestników, aby sprawdzić, czy związki między (nie)religijnością a postawami wobec zwierząt wykraczają poza różnice związane z poglądami politycznymi. Pozwoliło to ocenić, na ile (nie)religijność zachowuje niezależną wartość predykcyjną po uwzględnieniu powiązanego czynnika ideologicznego.

Mediatory. Przewidywaliśmy, że związek (nie)religijności i orientacji politycznej z postawami wobec zwierząt może wynikać z bardziej szczegółowych przekonań o hierarchicznym/egalitarnym systemie relacji między człowiekiem i innymi gatunkami (orientacja na dominację ekologiczną; Uenal i in., 2022) i podobieństwie (ciągłości) między innymi zwierzętami i ludźmi (Minton, 2020; Templer i in., 2006). W przypadku ateizmu postawy prozwierzęce mogą wywodzić się z odrzucenia koncepcji boskiego pochodzenia hierarchicznego ładu na Ziemi na rzecz ewolucyjnego wyjaśnienia pochodzenia gatunków, co sprzyjałoby postrzeganiu podobieństwa, bliskości ludzi i zwierząt pozaludzkich pod względem biologicznym, psychologicznym oraz moralnym (Syropoulos i in., 2022). Z kolei w ramach liberalnej identyfikacji politycznej przekonania o równości i podobieństwie międzygatunkowym mogą wynikać z otwartości na zmiany społeczne, niższego poczucia zagrożenia wobec przeobrażeń związanych z nadawaniem zwierzętom podmiotowości, a także z braku akceptacji dla nierówności i hierarchii społecznych (Nilsson i Jost, 2020). Na tej podstawie testowaliśmy dwa potencjalne mechanizmy mediacyjne: orientację na dominację ekologiczną (Uenal i in., 2022) oraz postrzegane podobieństwo i ciągłość między ludźmi a innymi zwierzętami (Templer i in., 2006).

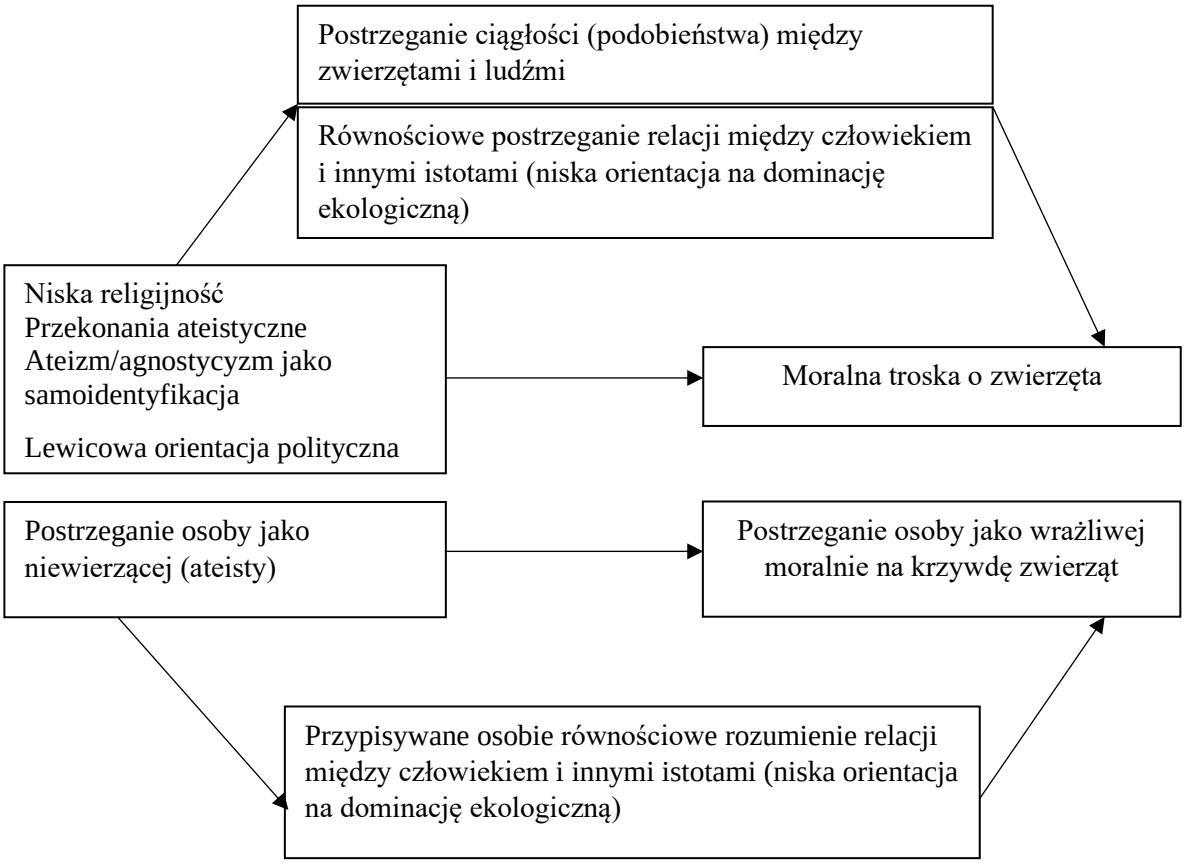
Wyniki wykazały, że osoby identyfikujące się jako niereligijne lub przejawiające niższy poziom zaangażowania religijnego wykazywały zarówno większe deklarowane poparcie dla działań prozwierzęcych (poparcie zamknięcia drogi w celu ochrony płazów i poparcie ratowania zwierząt z powodzi) jak i większą gotowość do podjęcia konkretnego

działania (wsparcia finansowego zwierząt). Analizy mediacji wykazały, że efekt ten może wyjaśniać specyficzny światopogląd osób niereligijnych, mianowicie ich bardziej egalitarne podejście do świata przyrody (niższa dominacja ekologiczna) oraz silniejsze przekonanie o podobieństwie międzygatunkowym. Ponadto analizy wykazały, że liberalna orientacja polityczna, niezależnie od samej (nie)religijności, stanowiła predyktor większego wsparcia dla działań prozwierzęcych. Efekt ten był również statystycznie mediowany przez zmienne światopoglądowe: niższy poziom dominacji ekologicznej oraz większe poczucie podobieństwa między ludźmi i innymi zwierzętami.

Dotychczasowe badania koncentrowały się przede wszystkim na opisie korelacyjnych zależności między religijnością a postawami wobec zwierząt (np. Arbuckle i Konisky, 2015; Deemer i Lobao, 2011; Pasaribu i in., 2021), nie wyjaśniając empirycznie mechanizmów, które mogłyby leżeć u ich podstaw. W nielicznych pracach podejmujących próbę identyfikacji takich mechanizmów ateizm był ujmowany w sposób negatywny, jako brak religijności (np. Minton, 2020). Ograniczało to możliwość ustalenia, czy przekonania ateistyczne wiążą się z postawami wobec zwierząt, a także jakie bardziej szczegółowe przekonania światopoglądowe mogą ten związek wyjaśniać. Główny wkład naukowy naszych badań polega na uzupełnieniu tych ograniczeń poprzez wskazanie dwóch potencjalnych mechanizmów wyjaśniających związek niskiego poziomu religijności oraz identyfikacji ateistycznej lub agnostycznej, a także liberalnej orientacji politycznej - z większą troską moralną o zwierzęta. Wyniki wskazują, że zależności te były statystycznie pośredniczone przez niższą orientację na dominację ekologiczną, odzwierciedlającą mniejszą akceptację hierarchicznego porządku relacji między człowiekiem a innymi gatunkami, oraz silniejsze przekonanie o podobieństwie i ciągłości między ludźmi a innymi zwierzętami. Uzyskane wyniki pozwalają zatem przesunąć punkt ciężkości z prostego opisu tego, czy (nie)religijność i orientacja polityczna wiążą się z troską o zwierzęta, na pytanie o to, poprzez jakie przekonania światopoglądowe zależności te mogą się ujawniać. Jednocześnie interpretacja tych wyników wymaga ostrożności. Korelacyjny charakter danych nie pozwala na wnioskowanie o relacjach przyczynowo-skutkowych ani na rozstrzygnięcie, czy zidentyfikowane przekonania rzeczywiście stanowią mechanizmy leżące u podstaw obserwowanych zależności. Przedstawione interpretacje należy zatem traktować jako teoretycznie uzasadnione hipotezy dotyczące potencjalnych mechanizmów, wymagające dalszej weryfikacji w badaniach eksperymentalnych i podłużnych.

Rysunek 2

Symetryczny model związków między identyfikacją światopoglądowo-ideologiczną i moralną troską o zwierzęta na poziomie deklarowanych postaw (góra) i percepcji społecznej (dół)

Podsumowując tę światopoglądowo-ideologiczną część cyklu badawczego, oba projekty wskazują na znaczenie dwóch powiązanych przekonań: dotyczących hierarchicznego versus egalitarnego charakteru relacji międzygatunkowych oraz podobieństwa i ciągłości między ludźmi a innymi zwierzętami. Przekonania te mogą stanowić ogniwo łączące szersze orientacje światopoglądowe i ideologiczne z postawami wobec zwierząt, wyjaśniając m.in. związki religijności i ateizmu oraz orientacji politycznej na osi lewica–prawica z troską o zwierzęta. Ich znaczenie ujawniło się na dwóch poziomach analizy: w percepcji społecznej, czyli w potocznych teoriach dotyczących osób religijnych i ateistycznych (Rabinovitch i in., 2023) oraz w deklarowanych postawach wobec zwierząt i intencjach behawioralnych osób różniących się pod względem orientacji (nie)religijnej i politycznej (Rabinovitch i Parzuchowski, 2025). Symetrię tych zależności ilustruje model przedstawiony na Rysunku 2. Wyniki obu projektów wskazują zatem na spójny wzorzec, w którym sposób postrzegania

relacji między człowiekiem i innymi zwierzętami wiąże szersze orientacje ideologiczne z troską o zwierzęta.

Znaczenie kategoryzacji zwierząt

Ponieważ relacje człowieka ze zwierzęciem są kształtowane przez sposób przypisania zwierzęcia do określonej grupy, dlatego w wyjaśnianiu mechanizmów moralnej troski o zwierzęta ważna jest kategoryzacja zwierzęcia do grupy: gatunkowej (Rabinovitch i Bartosiak, 2024; Sevillano i Fiske, 2016), bądź wyodrębnionej pod względem funkcjonalnym, jak ma to miejsce w przypadku zwierząt hodowlanych lub zwierząt domowych (Bratanova i in., 2011; Rabinovitch i Bartosiak, 2024; Rabinovitch i Tołopiło, 2026). Ujęcie zwierzęcia jako obiektu konsumpcji skutkuje przypisywaniem mu ograniczonej zdolności do odczuwania, co redukuje zakres przysługującej mu troski moralnej (Bratanova i in., 2011). Uprzywilejowaną pozycję zajmują natomiast zwierzęta domowe, co w literaturze przedmiotu określa się jako *pet speciesism* (Caviola i Capraro, 2020).

Mój wkład w zrozumienie troski moralnej z perspektywy kategoryzacji zwierząt polega na wykazaniu podstawowych różnic oceny zwierząt przy minimalnym dostępie do informacji na ich temat (Rabinovitch i Bartosiak, 2024[5]), a także na eksperymentalnym udokumentowaniu asymetrii w ocenie krzywdy wyrządzanej zwierzętom w zależności od tego, czy należą one do kategorii zwierząt hodowlanych, czy domowych (Rabinovitch i Tołopiło, 2026[6]).

Rola kategoryzacji w procesie oceny wizerunków zwierząt

Pierwszy projekt, obejmujący badanie korelacyjne (Rabinovitch i Bartosiak, 2024), łączył cele teoretyczne z metodologicznymi. W wymiarze metodologicznym jego celem było dostarczenie nowego narzędzia badawczego w postaci otwartej bazy zawierającej fotografie zwierząt hodowlanych i domowych. W odróżnieniu od dotychczasowych zbiorów ukazujących całe sylwetki (np. Possidónio i in., 2019), opracowany przez nas zestaw 72 par zdjęć, obejmuje portrety w podwójnym ujęciu - *en face* oraz ¾ - psów, kotów, królików

[5] Wyniki opublikowano w *Anthrozoös*, IF(2025) = 1,9; aktualna punktacja MNiSW: 100, w artykule: *Livestock and pets: Validation of 72 pairs of photographs depicting dogs, cats, miniature rabbits, pigs, and cattle*. Mój wkład: teoretyczna koncepcja badań, pozyskanie finansowania, opracowanie metodologii, prowadzenie badań, przygotowanie pierwszej wersji tekstu, redakcja i korekta tekstu w procesie rewizji. Jestem pierwszą i korespondującą autorką tej pracy.

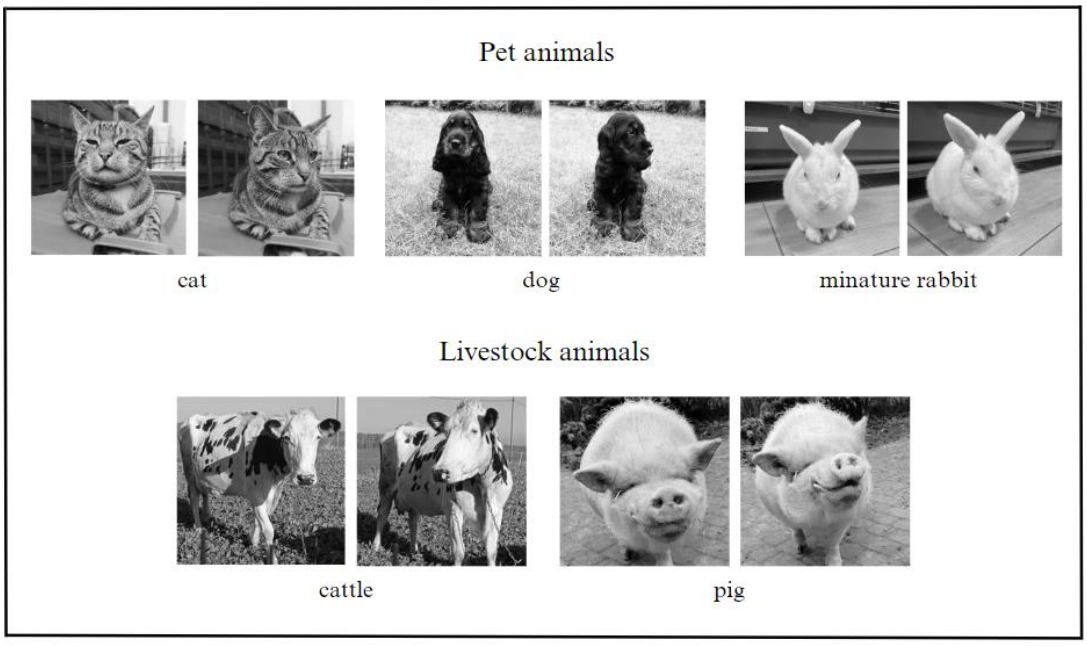
[6] Wyniki opublikowano w *Aggressive Behavior*, IF(2025) = 2,3; aktualna punktacja MNiSW: 100, w artykule: *"Some animals are more equal than others": The role of animal category in judgments of sadistic harm*. Mój wkład: teoretyczna koncepcja badań, pozyskanie finansowania, opracowanie metodologii, przygotowanie procedury, prowadzenie badań, analiza danych, przygotowanie pierwszej wersji tekstu, redakcja i korekta tekstu w procesie rewizji. Jestem pierwszą i korespondującą autorką tej pracy.

miniaturowych, świń i krów (Rys. 3). Głównym atutem bazy jest jej unikalność, polegająca na podwójnym ujęciu każdego zwierzęcia (co stwarza możliwość jej zastosowania np. w badaniach nad rozpoznawaniem indywidualnych osobników), a także wysoka trafność ekologiczna, wynikająca z przedstawienia zwierząt w ich naturalnym środowisku.

Proces walidacji zdjęć pozwolił także na zweryfikowanie przewidywań teoretycznych, dotyczących faworyzowania zwierząt domowych (*pet speciesism*; Caviola i Capraro, 2020). Zwierzęta hodowlane (krowy i świnie) oceniano jako mniej typowe dla swojego gatunku, mniej urocze (znaczenie tej cechy omawia Zickfeld i in., 2018), mniej znane, mniej pozytywne oraz bardziej niebezpieczne w porównaniu do zwierząt domowych. Oceny zależały także od charakterystyk badanych: posiadanie zwierząt sprzyjało ogólnie wyższym ocenom zwierząt każdej kategorii, natomiast częstsze spożywanie mięsa wiązało się z mniej pozytywnym odbiorem specyficznie zwierząt hodowlanych, lecz nie domowych.

Rysunek 3

Przykładowe pary fotografii zwierząt zebrane otwartej bazie (Rabinovitch i Bartosiak, 2024)

Wkład naukowy badania polega na wykazaniu, że faworyzowanie zwierząt domowych (*pet-speciesism*; Caviola i Capraro, 2020) może ujawniać się już na bardzo wczesnych etapach przetwarzania informacji o zwierzęciu, a nie dopiero na etapie formułowania sądów moralnych, np. dotyczących wartości jego życia (zob. Wilks i in., 2021). Uzyskane wyniki wskazują, że sam wizerunek zwierzęcia może wystarczać do ujawnienia systematycznych różnic w jego ocenie, na niekorzyść gatunków hodowlanych. Tym samym badanie rozszerza

dotychczasową wiedzę o faworyzowaniu zwierząt domowych, wskazując, że zjawisko to może mieć charakter bardziej podstawowy i ujawniać się jeszcze przed uruchomieniem refleksji moralnej.

Badanie wnosi również nowe dane dotyczące możliwych uwarunkowań faworyzowania zwierząt domowych, których mechanizmy pozostają wciąż słabo poznane (zob. Gradidge i in., 2022). Uzyskane wyniki wskazują, że jednym z potencjalnych źródeł tego efektu może być potrzeba uzasadnienia karnistycznego stylu życia opartego na eksploatacji zwierząt hodowlanych (Rothgerber, 2020). Jednocześnie wyniki sugerują, że posiadanie zwierzęcia domowego może pełnić funkcję potencjalnego czynnika ochronnego, co jest zgodne z koncepcją zwierząt domowych jako „ambasadorów" dobrostanu innych zwierząt (Amiot i in., 2023). Badanie poszerza tę koncepcję, wskazując, że różnice między osobami posiadającymi i nieposiadającymi zwierząt mogą ujawniać się już na etapie oceny samego wizerunku zwierzęcia, a więc przed pojawieniem się bardziej złożonych sądów i decyzji dotyczących jego statusu moralnego.

Rola kategoryzacji w ocenach moralnych przemocy wobec zwierząt

Drugi z opisywanych projektów (Rabinovitch i Tołopiło, 2026) obejmował prerejestrowany eksperyment, w którym wraz ze współautorką sprawdzałam, czy faworyzowanie zwierząt domowych ujawnia się również w ocenach moralnych dotyczących sadystycznego znęcania się nad zwierzętami. Jako przedmiot oceny celowo wybrałyśmy zachowania jednoznaczne, pozbawione charakteru ambiwalentnego i stanowiące rażące nadużycie. Celem było sprawdzenie, czy nawet w przypadku tak oczywistej krzywdy badani będą łagodniej oceniać cierpienie zwierząt hodowlanych, co wskazywałoby na większe społeczne przyzwolenie na okrucieństwo wobec tej kategorii zwierząt. Zmienną zależną była ocena moralna dokonanego czynu oraz osoby, która dopuściła się krzywdzenia zwierzęcia. Uwzględniłyśmy dwa wskaźniki tej oceny: (1) potępienie moralne, obejmujące m.in. ocenę moralności versus niemoralności czynu oraz osoby krzywdzącej zwierzę, oraz (2) surowość postulowanej kary, wyrażoną w liczbie miesięcy pozbawienia wolności w ramach ustawowego zakresu kary za znęcanie się nad zwierzęciem ze szczególnym okrucieństwem, wynoszącego w Polsce od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności.

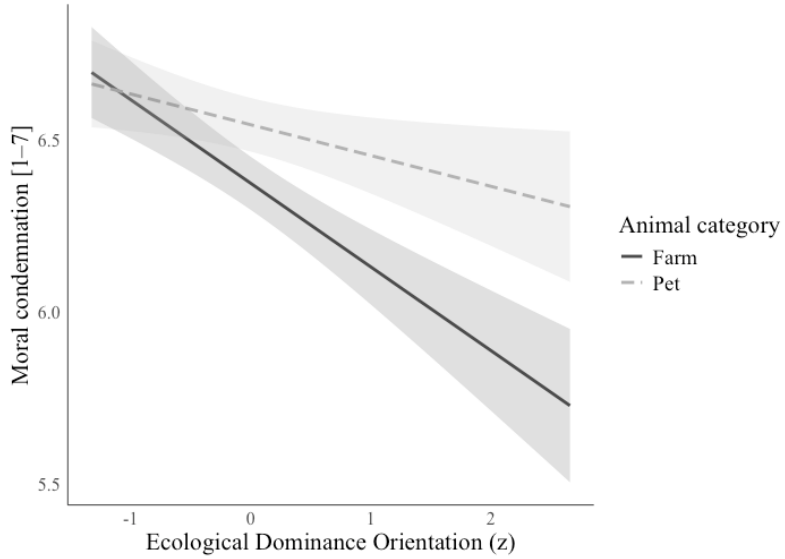
Podczas badania uczestnicy zapoznawali się z identycznymi opisami sadystycznego znęcania się nad zwierzętami domowymi (psami i kotami) lub gospodarskimi (świniami i kurami). Następnie określali surowość proponowanej kary (długość wyroku pozbawienia wolności w skali 0–60 miesięcy) oraz stopień potępienia moralnego sprawcy. Wyniki

wykazały, że identyczne akty przemocy budziły silniejsze potępienie moralne i skutkowały propozycją surowszej kary (średnio o 6 miesięcy dłuższej), gdy dotyczyły zwierząt domowych.

W badaniu analizowałyśmy również moderatory opisanego efektu, uwzględniając m.in. znaczenie czynników światopoglądowych, w tym orientacji na dominację ekologiczną (Uenal i in., 2022; zob. Rys. 4), a także możliwe efekty diety i posiadania zwierzęcia (Rabinovitch i Bartosiak, 2024). Zróżnicowanie w ocenie przemocy ze względu na kategorię zwierzęcia (domowe vs. hodowlane) ujawniło się przede wszystkim u osób jedzących mięso, nieposiadających zwierząt domowych oraz (w odniesieniu do potępienia moralnego, ale nie kary) u osób cechujących się wysoką orientacją na dominację ekologiczną (tj. przekonaniem o hierarchicznej nadrzędności człowieka w przyrodzie). Z kolei efekt podwójnych standardów znikał wśród wegetarian i wegan, a w zakresie samego potępienia moralnego - u osób posiadających zwierzęta domowe oraz cechujących się niską orientacją na dominację ekologiczną (Rys. 4).

Rysunek 4

Interakcyjny efekt kategorii zwierzęcia i orientacji na dominację ekologiczną na potępienie moralnej przemocy wobec zwierząt

Uzyskane wyniki potwierdzają obecność podwójnych standardów w ocenie krzywdy zwierząt na korzyść gatunków domowych (*pet speciesism*; Caviola i Capraro, 2020). Reakcje te należy jednak rozpatrywać w szerszym kontekście prawnym. W Polsce w latach 2016–2021 corocznie zgłaszano od 1,4 do 2 tysięcy przestępstw przeciwko zwierzętom, przy czym zaledwie 21,5% z nich kończyło się aktem oskarżenia (Karaś, 2022). Zważywszy że

zgłoszenia te dotyczyły niemal wyłącznie zwierząt domowych, pokazuje to, iż nawet przemoc wobec nich rzadko spotyka się z surową reakcją prawną.

Wartością opisanego badania jest osadzenie efektu faworyzowania zwierząt domowych w kontekście konkretnych ocen moralnych i decyzji dotyczących sankcji, co pozwala zwiększyć trafność ekologiczną badań nad tym zjawiskiem. Dotychczasowa literatura koncentrowała się przede wszystkim na abstrakcyjnych miarach wartości moralnej przypisywanej zwierzętom (np. Caviola i Capraro, 2020; Wilks i in., 2021), podczas gdy stosunkowo niewiele uwagi poświęcono temu, czy różnice w postrzeganiu zwierząt domowych i hodowlanych przekładają się na ocenę konkretnych aktów przemocy oraz surowość postulowanych kar za ich popełnienie. Nasze badanie wskazuje, że faworyzowanie zwierząt domowych może ujawniać się również w tak konkretnych ocenach, obejmujących zarówno moralne potępienie czynu i jego sprawcy, jak i proponowany wymiar kary.

Wynik ten ma potencjalne znaczenie aplikacyjne, ponieważ sugeruje, że kategoria zwierzęcia może wpływać na oceny naruszeń jego dobrostanu także wtedy, gdy oceniany jest konkretny akt przemocy i związana z nim sankcja. Wskazuje to na potrzebę dalszych badań sprawdzających, czy podobne mechanizmy mogą ujawniać się również wśród osób podejmujących formalne decyzje dotyczące ścigania i karania przestępstw przeciwko zwierzętom.

Wyniki można również odnieść do szerszego problemu nierówności w zakresie egzekwowania przepisów dotyczących ochrony zwierząt. Dane wskazują bowiem, że przypadki znęcania się nad zwierzętami hodowlanymi są zgłaszane organom ścigania niezwykle rzadko (Karaś, 2022). Zaobserwowane w naszym badaniu faworyzowanie zwierząt domowych względem hodowlanych wskazuje na potencjalny mechanizm, który warto uwzględnić w wyjaśnianiu zróżnicowania społecznej reakcji na przypadki krzywdzenia zwierząt, w tym różnic w gotowości do uznawania takich zdarzeń za wymagające interwencji.

Nasze wyniki poszerzają wiedzę na temat możliwych uwarunkowań efektu faworyzowania zwierząt domowych, wskazując, że jego nasilenie może zależeć od światopoglądu na temat relacji między człowiekiem a innymi istotami żywymi. Wykazałyśmy, że orientacja na dominację ekologiczną (Uenal i in., 2022), odzwierciedlająca akceptację hierarchicznego układu relacji między człowiekiem a innymi istotami żywymi, moderowała różnicowanie ocen moralnych krzywdzenia zwierząt domowych i hodowlanych. Różnicowanie to było zgodne z hierarchicznym założeniem o nierównej wartości poszczególnych grup zwierząt: osoby silniej akceptujące dominację ekologiczną wykazywały większe różnice w ocenach krzywdy wyrządzonej zwierzętom domowym i hodowlanym. Co

istotne, wśród osób o niskiej orientacji na dominację ekologiczną różnice te nie były obserwowane, co sugeruje, że faworyzowanie zwierząt domowych nie jest zjawiskiem uniwersalnym kulturowo, lecz zależy przynajmniej częściowo od indywidualnych przekonań dotyczących hierarchii międzygatunkowej.

Oba projekty (Rabinovitch i Bartosiak, 2024; Rabinovitch i Tołopiło, 2026) spójnie wskazują, że faworyzowanie zwierząt domowych jest silniejsze wśród osób jedzących mięso i osób nieposiadających zwierząt domowych, a słabsze lub nieobecne wśród wegetarian i wegan oraz osób posiadających zwierzęta. Wyniki poszerzają wiedzę o możliwych uwarunkowaniach tego efektu, wskazując na jego związek zarówno z praktykami związanymi z wykorzystywaniem zwierząt hodowlanych (Piazza i in., 2015; Rothgerber, 2020), jak i z bezpośrednim doświadczeniem relacji ze zwierzętami domowymi (Amiot i in., 2023). Ze względu jednak na korelacyjny charakter uzyskanych danych, przedstawione interpretacje dotyczące kierunku i mechanizmu tych zależności wymagają dalszej weryfikacji w badaniach eksperymentalnych.

Znaczenie antropomorfizacji i jednostkowej identyfikacji zwierzęcia

Ostatni obszar moich prac koncentruje się na mechanizmach odpowiedzialnych za kształtowanie moralnej troski o zwierzęta, zachodzących w bezpośredniej relacji człowieka ze zwierzęciem. Choć procesy te, takie jak antropomorfizacja, mogą teoretycznie odnosić się również do całych kategorii zwierząt, opisywane badania dotyczą przede wszystkim relacji z konkretnym zwierzęciem, ponieważ ich metodologia koncentrowała się na reakcjach wobec indywidualnych obiektów (Niemyjska i in., 2021; Rabinovitch i in., 2024, 2026). Wyjątek stanowią badania Niemyjskiej i in. (2018), w których przedmiotem zainteresowania tendencja do antropomorfizowania zwierząt w ogóle.

W ramach tego obszaru współrealizowałam dwie linie badań, obejmujące po cztery badania każda, poświęcone odpowiednio: (1) procesom antropomorfizacji (Niemyjska i in., 2018, 2021) oraz (2) identyfikacji pojedynczych osobników za pomocą ich imienia i cech osobistych (Rabinovitch i in., 2024, 2026).

Znaczenie procesu antropomorfizacji dla troski moralnej o zwierzęta

Antropomorfizacja jest procesem polegającym na przypisywaniu obiektom atrybutów fizycznych (np. twarzy, ubioru) lub cech psychicznych (np. stanów umysłu) uznawanych za typowo ludzkie (Epley i in., 2007; Waytz i in., 2010). Wynika ona z myślenia indukcyjnego i zachodzi wówczas, gdy do wyjaśniania zachowania danego obiektu wykorzystujemy nieobserwowalne bezpośrednio właściwości, które w indywidualnej reprezentacji poznawczej osoby są zarezerwowane dla ludzi (Epley i in., 2007). Zależy zatem od potocznych teorii na

temat zdolności typowo i unikalnie ludzkich (Haslam i in., 2005). W naukach społecznych najbardziej wpływowym modelem wyjaśniającym to zjawisko pozostaje Trójczynnikowa Teoria Antropomorfizacji (Epley i in., 2007), wskazująca na jego poznawcze i motywacyjne źródła.

Moim wkładem w rozwój tego obszaru jest wprowadzenie teoretycznego i funkcjonalnego rozróżnienia między dwoma wymiarami antropomorfizacji: fizycznym i psychologicznym (Niemyjska i in., 2021[7]). Antropomorfizacja fizyczna (tożsama z „antropomorfizacją dosłowną" opisaną w Guthrie, 1993), odnosi się do przypisywania obiektowi zewnętrznych (fizycznych) cech ludzkich takich jak twarz, mimika, czy ubiór. Ten rodzaj antropomorfizacji znajduje zastosowanie m.in. w marketingu jako czynnik zwiększający atrakcyjność produktów (np. projektowanie przodu samochodu na wzór ludzkiej twarzy; Aggarwal i McGill, 2007; lub wyrobów spożywczych; Hur i in., 2015). Z kolei antropomorfizacja psychologiczna dotyczy przypisywania obiektom cech ludzkiej umysłowości – czyli właściwości uważanych w potocznej psychologii za typowo lub unikalnie ludzkie (Demoulin i in., 2004; Haslam i in., 2005), takich jak zdolność do doświadczania złożonych emocji czy realizowania procesów poznawczych wyższego rzędu (np. świadomości, planowania i działań intencjonalnych; Waytz i in., 2010). Zaproponowana przez nas (Niemyjska i in., 2021) klasyfikacja form antropomorfizacji wraz z empirycznym dowodem ich odrębności funkcjonalnej została przyjęta w literaturze przedmiotu (podział ten stosują np. Mishra i Mehta, 2023).

W tradycyjnym ujęciu (Epley i in., 2007), antropomorfizacja opiera się na intuicyjnych sądach i jako taka nie zależy od faktycznego podobieństwa biologicznego antropomorfizowanych obiektów do człowieka. Co za tym idzie, w narzędziu opracowanym na gruncie tej teorii (Waytz i in., 2010) wskaźnikiem antropomorfizacji psychologicznej jest ogólna tendencja do przypisywania ludzkich cech umysłu bardzo różnorodnym obiektom: zwierzętom, nieożywionym elementom natury, urządzeniom i istotom nadnaturalnym. W naszej pracy (Niemyjska i in., 2018[8]) proponujemy komplementarne podejście zgodnie z

[7] Wyniki opublikowano w *Appetite,* IF(2025) = 4,2; aktualna punktacja MNiSW: 100, w artykule: *Friends are not to be eaten: Children are reluctant to eat cookies that share physical and psychological human features due to their desire to relate to the food.* Mój wkład: teoretyczna koncepcja badań, opracowanie metodologii, przygotowanie procedury, prowadzenie badań, zbieranie danych, przygotowanie pierwszej wersji tekstu, redakcja i korekta tekstu w procesie rewizji. Jestem pierwszą i korespondującą autorką tej pracy.

[8] Wyniki opublikowano w *Appetite,* IF(2025) = 4,2; aktualna punktacja MNiSW: 100, w artykule: *Too humanlike to increase my appetite: Disposition to anthropomorphize animals relates to decreased meat consumption through empathic concern*. Mój wkład: teoretyczna koncepcja badań, opracowanie metodologii, przygotowanie procedury, prowadzenie badań, zbieranie danych, przygotowanie pierwszej wersji tekstu, redakcja i korekta tekstu w procesie rewizji. Jestem pierwszą i korespondującą autorką tej pracy.

którym, istnieje zasadnicza różnica między antropomorfizacją psychologiczną zwierząt i ogólną tendencją do antropomorfizacji. O ile postrzeganie procesów psychicznych u zwierząt jest w znacznej mierze zgodne ze współczesną wiedzą etologiczną (np. de Waal, 2017), o tyle antropomorfizowanie pozostałych obiektów ujętych w kwestionariuszu Waytza i in. (2010), zwłaszcza nieożywionych elementów natury i urządzeń, nosi znamiona błędu ontologicznego (Lindeman i Svedholm, 2012), ponieważ polega na przypisywaniu obiektowi właściwości cechujących zupełnie inną kategorię bytów (np. przekonanie, że góra lub odkurzacz mają własne intencje zasadniczo różni się od przekonania, że pies ma własne intencje).

Celem opisywanego projektu, obejmującego dwa badania oraz pilotaż poświęcony adaptacji nowego narzędzia do pomiaru empatii wobec zwierząt (Niemyjska i in., 2018), było sprawdzenie, czy przypisywanie zwierzętom stanów umysłowych wiąże się z troską moralną w sposób specyficzny, niezależny od bardziej ogólnej skłonności do antropomorfizacji. Dostrzeganie cech umysłu zwierząt może oznaczać, niezależnie od antropomorfizacji innych obiektów, rozpoznanie podobieństwa między ludźmi i innymi zwierzętami i jako takie sprzyjać empatii wobec zwierząt (przyjmowaniu ich perspektywy oraz współodczuwaniu, Davis, 1983) i większej trosce moralnej o nie. Przewidywaliśmy zatem, że przypisywanie cech umysłu zwierzętom (także przy kontroli ogólnej tendencji do antropomorfizacji) będzie predyktorem rzadszego spożywania mięsa, a relacja ta będzie mediowana przez empatię wobec zwierząt oraz wskazywanie na krzywdę zwierząt jako czynnika zniechęcającego do jedzenia mięsa.

W dwóch badaniach korelacyjnych przeprowadzonych na niezależnych próbach zastosowaliśmy strategię systematycznej replikacji, polegającą na ponownym testowaniu przewidywanego związku między antropomorfizacją zwierząt a mniejszą częstością spożywania mięsa (Niemyjska i in., 2018). W pierwszym badaniu, wykorzystując istniejącą skalę do pomiaru psychologicznej antropomorfizacji (Waytz i in., 2010), wykazaliśmy, że mniejsza częstość spożywania mięsa wiąże się specyficznie z przypisywaniem zwierzętom stanów umysłowych, a nie z antropomorfizacją jako bardziej ogólną tendencją. Związek ten pozostawał istotny również po kontrolowaniu w analizie regresji tendencji do antropomorfizowania innych obiektów, co dodatkowo wskazywało na jego specyficzny charakter. W drugim badaniu, przeprowadzonym na niezależnej próbie, skoncentrowaliśmy się na możliwym wyjaśnieniu tej zależności, testując wyższy poziom empatii wobec zwierząt oraz postrzeganie krzywdy zwierząt jako czynnika zniechęcającego do jedzenia mięsa jako

potencjalnych mechanizmów wyjaśniających związek przypisywania zwierzętom stanów umysłowych z mniejszą częstością spożywania mięsa. Wyniki wykazały, że istotny był zarówno efekt mediacyjny empatii jak i postrzegania krzywdy zwierząt. Sprawdziliśmy także alternatywny model, który zakładał przeciwny kierunek zależności od częstości spożywania mięsa, poprzez empatię wobec zwierząt, do antropomorfizacji psychologicznej, ale efekty pośrednie nie były tu istotne.

Wartość naukowa tego projektu polega na wykazaniu funkcjonalnej odrębności antropomorfizacji zwierząt od antropomorfizacji innych obiektów, w tym elementów nieożywionych, urządzeń i postaci boskich. Wcześniejsze badania wskazywały, że ogólna tendencja do antropomorfizowania przyrody może wiązać się z większą troską o środowisko naturalne (Tam i in., 2013). Wyniki naszego projektu uzupełniają to ujęcie, wskazując na specyficzne znaczenie przypisywania zwierzętom stanów umysłowych dla troski moralnej o nie, mediowane przez empatię wobec zwierząt i postrzeganie krzywdy jako czynnika zniechęcającego do konsumpcji mięsa. Należy jednak podkreślić, że korelacyjny schemat badań nie pozwala na bezpośrednie wnioskowanie o zależnościach przyczynowych, dlatego obserwowane efekty mediacyjne należy traktować jako przesłankę dotyczącą możliwych mechanizmów, a nie jako ich potwierdzenie.

Drugi projekt z serii badań nad antropomorfizacją (Niemyjska i in., 2021) obejmował dwa badania przeprowadzone z udziałem dzieci w wieku przedszkolnym, badanych indywidualnie. Choć projekt nie dotyczył bezpośrednio relacji dzieci ze zwierzętami, koncentrował się na mechanizmie powstrzymywania się od konsumpcji, który w przypadku rezygnacji ze spożywania mięsa może stanowić przejaw troski moralnej o zwierzęta (Jiang i in., 2024; Wang i Basso, 2019). Celem projektu było zbadanie, w jaki sposób zmienia się chęć jedzenia produktu w zależności od rodzaju antropomorfizacji: fizyczna (np. ciastko w kształcie ludzika) vs. fizyczna i psychologiczna (ciastko w kształcie ludzika i posiadające zdolność kontaktowania się z człowiekiem). Warto podkreślić, że zmienną zależną w tych badaniach było zachowanie, a nie tylko deklaracje, czyli stopień konsumpcji antropomorfizowanych (lub nie) ciastek. Przewidywałyśmy, że połączenie antropomorfizacji fizycznej i psychologicznej prowadzi do przypisania obiektowi stanów mentalnych, co sygnalizuje jego sprawczość i aktywuje sieć poznania społecznego w mózgu (Harris i Fiske, 2008; Urquiza-Haas i Kotrschal, 2015). Konsekwencją tego procesu powinno być poznawcze nadanie im statusu obiektu społecznego i ograniczenie chęci konsumpcji takich produktów.

Ze względu na to, że antropomorfizacja jest powszechnie wykorzystywana w marketingu żywności skierowanej do najmłodszych (Jones i in., 2023), hipotezy

zweryfikowałyśmy w grupie dzieci w wieku przedszkolnym. Przeprowadziłyśmy dwa niezależne badania eksperymentalne, w których prezentowano uczestnikom ciastka (wypiekane domowo w Badaniu 1 oraz produkowane rynkowo w Badaniu 2) w trzech wariantach: antropomorfizowane fizycznie i psychologicznie, antropomorfizowane wyłącznie fizycznie oraz pozbawione cech antropomorficznych. Mierzonymi zmiennymi zależnymi było skonsumowanie produktu i czas od momentu pozostawienia dziecka z ciastkiem do ewentualnej konsumpcji w trakcie piętnastominutowej obserwacji. Procedurę realizowano indywidualnie, a osoby prowadzące badanie nie znały jego hipotez. Wyniki wykazały, że o ile nadanie produktowi ludzkich cech wyglądu (antropomorfizacja fizyczna) zwiększało poziom i tempo konsumpcji, o tyle przypisanie mu stanów umysłu (antropomorfizacja psychologiczna) powstrzymywała od zjedzenia i opóźniała moment ewentualnej konsumpcji. Co więcej wykazałyśmy, że efekt ten jest wyjaśniany przez chęć nawiązania relacji społecznej z obiektem. Może to oznaczać, że antropomorfizacja psychologiczna zmienia poznawczy status obiektu z obiektu konsumpcji na partnera interakcji społecznej, co skutecznie hamuje motywację do jego spożycia.

Opisane badania dotyczące antropomorfizacji (Niemyjska i in., 2018; Niemyjska i in., 2021) wskazują, że przypisywanie obiektom umysłowości zbliżonej do ludzkiej może ograniczać chęć ich konsumpcji. W kolejnym etapie prac sprawdzałam, czy podobny skutek (zmniejszenie intencji konsumpcji mięsa) wywołuje identyfikacja zwierzęcia jako indywidualnego osobnika.

Znaczenie procesu identyfikacji indywidualnych osobników dla troski moralnej o zwierzęta

Ta część cyklu obejmuje serię czterech badań eksperymentalnych opublikowanych w dwóch artykułach (Rabinovitch i in., 2024[9]; 2027[10]) nad wpływem identyfikacji zwierzęcia jako indywidualnej jednostki na poziom troski moralnej. Wszystkie badania były prerejestrowane. Głównym osiągnięciem metodologicznym tych prac było precyzyjne zoperacjonalizowanie

[9] Wyniki opublikowano w *Appetite*, IF(2025) = 4,2; aktualna punktacja MNiSW: 100, w artykule: *Eating pigs, not Peppa Pig: The effect of identifiability on children's propensity to humanize, befriend, and consume edible animals*. Mój wkład: teoretyczna koncepcja badań, pozyskanie finansowania, opracowanie metodologii, prowadzenie badań, przygotowanie pierwszej wersji tekstu, redakcja i korekta tekstu w procesie rewizji. Jestem pierwszą i korespondującą autorką tej pracy.

[10] Wyniki opublikowano w *Appetite*, IF(2025) = 4,2; aktualna punktacja MNiSW: 100, w artykule: *Naming the one to save the many: The effect of animal identifiability on children's reduced meat preference*. Mój wkład: teoretyczna koncepcja badań, zbieranie danych, analiza, pozyskanie finansowania, prowadzenie badań, opracowanie metodologii, zarządzanie projektem, zapewnienie zasobów, przygotowanie pierwszej wersji tekstu, redakcja i korekta tekstu w procesie rewizji. Jestem pierwszą i korespondującą autorką tej pracy.

konstruktów teoretycznych oraz ich adaptacja do możliwości poznawczych dzieci przedszkolnych. Umożliwiło to przeniesienie złożonych mechanizmów psychologii społecznej i poznawczej, w tym efektu identyfikowalnej ofiary (Kogut i Ritov, 2005) oraz podtypowania (Park i in., 2001), na grunt psychologii rozwoju przy zachowaniu ścisłej kontroli zmiennych eksperymentalnych. Ponadto warunki badawcze zostały skonstruowane tak, aby różniły się przede wszystkim zakresem odniesienia informacji: dzieci w warunku identyfikacji jednostkowej otrzymywały te same informacje co dzieci w warunku kontrolnym, z tym że informacje te odnosiły się do konkretnego zwierzęcia, któremu nadano imię, a nie do przedstawicieli całego gatunku. We wszystkich warunkach prezentowano również ten sam wizerunek zwierzęcia (czarną sylwetkę) dzięki czemu możliwe było oddzielenie potencjalnego efektu identyfikacji jednostkowej od samej ekspozycji wizerunku zwierzęcia (Kunst i Hohle, 2016). Jest to istotne z punktu widzenia interpretacji wyników, ponieważ sama ekspozycja na zwierzę może wpływać na stosunek do spożywania mięsa (Kunst i Hohle, 2016). Wcześniejsze badania, w tym Cohen Ben-Arye i Halali (2024), nie kontrolowały wprost tego efektu, co utrudniało rozstrzygnięcie, w jakim stopniu obserwowane zmiany można przypisać specyficznie identyfikacji jednostkowej, a w jakim samej ekspozycji na zwierzę.

W opisywanej serii badań obok deklarowanej intencji konsumpcji mięsa (Rabinovitch i in., 2024), wprowadziłyśmy autorski wskaźnik behawioralny (*proxy behavioral task*, Rabinovitch i in., 2027) do pomiaru preferencji konsumpcyjnych. Polegał on na angażującym zadaniu zastępczym: komponowaniu preferowanej kanapki z drewnianych reprezentacji mięsa i innych składników. Pozwoliło to na trafną ekologicznie ocenę motywacji konsumpcyjnych dzieci przedszkolnych przy jednoczesnej eliminacji barier etycznych i technicznych.

We wszystkich badaniach (Rabinovitch i in., 2024; 2027) identyfikację rozumiałyśmy w duchu teorii zidentyfikowanej ofiary (*identified victim effect*; Kogut i Ritov, 2005; Slovic, 2007; a w odniesieniu do zwierząt: Cohen Ben-Arye i Halali, 2024; Markowitz i in., 2013). Identyfikacja jednostkowa oznacza zatem nadanie zwierzęciu unikalnych cech osobniczych, poprzez przypisanie konkretnemu osobnikowi imienia i charakterystycznych preferencji. Zgodnie z koncepcją zidentyfikowanej ofiary (np. Kogut i Ritov, 2005; Lee i Feeley, 2016) identyfikacja danego podmiotu zmniejsza dystans psychologiczny, co przekłada się na silniejszą reakcję empatyczną oraz wyższą gotowość do niesienia pomocy. Ponadto w przypadku podmiotów pozaludzkich ich jednostkowa identyfikacja (oparta na nadaniu imienia i wyodrębnieniu unikalnych właściwości) wpisuje się w dynamikę relacji interpersonalnych, stanowiąc tym samym przejaw antropomorfizacji (Epley i in., 2007; Urquiza-Haas i Kotrschal,

2015). Wnioskowałyśmy zatem, że zabieg ten może prowadzić do postrzegania zwierzęcia jako podmiotu w relacji społecznej, podobnie jak miało to miejsce w przypadku produktów spożywczych poddanych antropomorfizacji psychologicznej (Niemyjska i in., 2021). Nasza podstawowa hipoteza zakładała zatem, że identyfikacja zwierzęcia jako indywidualnego osobnika zwiększy chęć nawiązania relacji z tym zwierzęciem, nasili postrzegane podobieństwo tego zwierzęcia do człowieka i ograniczy gotowość do jego konsumpcji.

Ze względu na to, że zwierzęta hodowlane są zazwyczaj otaczane mniejszą troską moralną niż inne kategorie zwierząt (Joy, 2020; Krings i in., 2021; Rabinovitch i Tołopiło, 2026), uznałyśmy, że najbardziej wartościowe będzie poszukiwanie sposobów na wzmocnienie troski wobec właśnie tej grupy. Wszystkie cztery badania były przeprowadzone na polskich dzieciach przedszkolnych (w wieku 5-6 lat), jedzących na co dzień mięso.

Dzieci na tym etapie rozwoju sprawnie przetwarzają informacje dotyczące tożsamości indywidualnej w celu kategoryzacji świata społecznego (Benozio i Diesendruck, 2015), a zarazem rozdzielają pojęciowo kategorie ludzi i zwierząt (Herrmann i in., 2012). Najważniejsze jednak dla naszego wyboru dzieci jako osób badanych było to, że ich podejście do zwierząt jest w mniejszym stopniu obciążone obronnym postrzeganiem zwierząt hodowlanych, przejawiającym się ignorowaniem lub zniekształcaniem istotnych informacji na ich temat (zob. Kozachenko i Piazza, 2024). Chociaż podobnie jak dorośli przyznają one priorytet zwierzętom domowym ponad hodowlanymi (Wilks i in., 2021), rzadziej stosują rozbudowane uzasadnienia dla konsumpcji mięsa (McGuire i in., 2025) oraz odznaczają się szerszym zakresem troski moralnej (Marshall i in., 2025; McGuire i in., 2023; Wilks i in., 2021). Przedszkolaki są również bardziej oswojone z językiem personifikującym zwierzęta, ponieważ w literaturze dziecięcej bohaterowie zwierzęcy są często przedstawiani jako jednostki o unikalnych cechach osobowości (Ganea i in., 2014). Uznałyśmy zatem, że zarówno słabsze mechanizmy obronne, jak i naturalnie szerszy zakres troski moralnej dzieci mogą zwiększać ich zdolność oraz motywację do przetwarzania informacji o indywidualnych cechach zwierzęcia hodowlanego, co stanowiło istotę zastosowanej manipulacji eksperymentalnej. Czynniki te skłoniły nas do rozpoczęcia badań nad efektem identyfikacji właśnie w tej grupie wiekowej.

Pierwszy projekt (Rabinovitch i in., 2024) obejmował dwa prerejestrowane badania eksperymentalne. Sprawdzałyśmy w nich, czy identyfikacja zwierzęcia poprzez nadanie mu imienia oraz przypisanie indywidualnych preferencji (w porównaniu z opisem cech typowych dla całego gatunku lub brakiem jakichkolwiek informacji) zwiększy chęć nawiązania z nim

relacji, nasili postrzeganie go jako podobnego do ludzi oraz ograniczy gotowość do jego konsumpcji. Hipotezy te testowałyśmy w odniesieniu do świń (Badanie 1) i kur (Badanie 2).

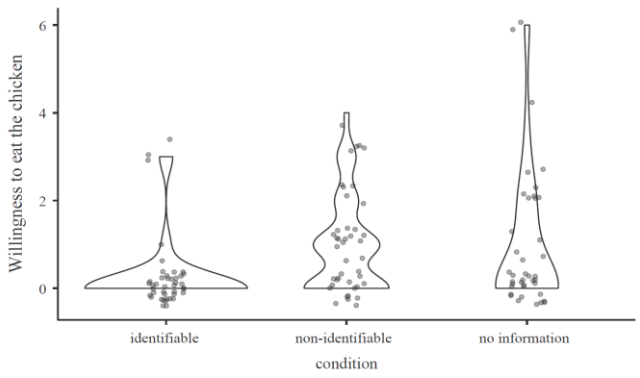
Wyniki pierwszego badania wykazały, że przypisanie świni imienia i unikalnych upodobań sprawiało, że dzieci postrzegały ją jako bardziej wyjątkową w porównaniu z osobnikami, których cechy opisano jako typowe dla całego gatunku. Badane dzieci deklarowały także silniejszą chęć nawiązania relacji ze zindywidualizowanym zwierzęciem oraz mniejszą gotowość do potraktowania go jako źródło mięsa. Co istotne, chęć nawiązania relacji stanowiła mediator wyjaśniający wpływ manipulacji eksperymentalnej na ograniczenie chęci konsumpcji identyfikowanego zwierzęcia.

Celem drugiego badania było wykluczenie, że uzyskane różnice wynikały nie tyle z indywidualizacji osobnika, ile z przedstawienia go jako anonimowego przedstawiciela gatunku. W tym celu wprowadziłyśmy dodatkową grupę kontrolną, w którym uczestnicy nie otrzymywali żadnych informacji o zwierzęciu. Ponadto w badaniu tym sprawdzałyśmy, czy efekt utrzyma się także w odniesieniu do kur, które są bardziej odległe filogenetycznie od ludzi niż świnie, a jednocześnie najsilniej eksploatuje się je w hodowli przemysłowej (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2023).

Wyniki potwierdziły, że jednostkowa identyfikacja kury zwiększyła chęć nawiązania z nią relacji, zwiększyła jej postrzegane podobieństwo do człowieka i zmniejszyła gotowość do jej konsumpcji (Rys. 5) w porównaniu z obydwoma warunkami kontrolnymi, między którymi nie odnotowano różnic. Dodatkowo przeanalizowałyśmy możliwy mechanizm wyjaśniający ten efekt, porównując rolę deklarowanej chęci nawiązania relacji oraz postrzeganego podobieństwa do ludzi. Analiza wykazała, że jedynie postrzegane podobieństwo zwierzęcia do człowieka pełniło funkcję mediatora relacji między jednostkową identyfikacją a spadkiem deklarowanej intencji konsumpcji.

Rysunek 5

Wpływ identyfikacji zwierzęcia jako indywidualnej jednostki na gotowość do jego konsumpcji

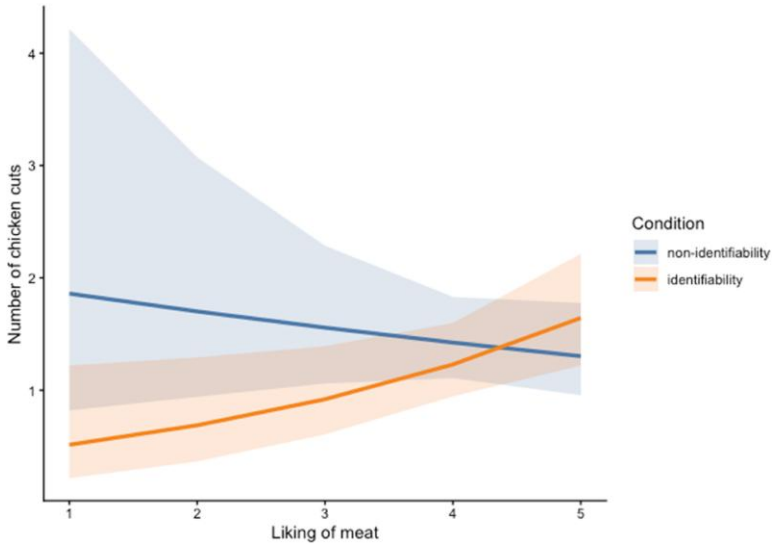

Kolejny projekt (Rabinovitch i in., 2027) składa się także w dwóch prerejestrowanych badań eksperymentalnych, które uzupełniają wiedzę dotyczącą konsekwencji identyfikacji zwierzęcia. Projekt ten odpowiada przede wszystkim na pytanie, w jakim stopniu efekt identyfikacji wpływa na postawy nie tylko wobec zindywidualizowanego osobnika, lecz także wobec pozostałych reprezentantów tego samego gatunku oraz przedstawicieli innych gatunków. Pozwala to na określenie zakresu generalizacji efektu identyfikacji zwierzęcia, czego wedle mojej wiedzy nikt dotąd nie sprawdzał. Ponadto w procedurze badawczej zastosowałyśmy wskaźnik behawioralny intencji konsumpcyjnych (tworzenie zabawkowej kanapki, którą dziecko chciałoby zjeść), co zwiększa trafność ekologiczną badań. Wskaźnikiem intencji konsumpcji mięsa była liczba plasterków wędliny, prezentowanej dzieciom, jako pochodząca z mięsa kur i świń.

Wyniki pierwszego badania wykazały, że identyfikacja zwierzęcia jako indywidualnego osobnika wpływała na intencję konsumpcji mięsa warunkowo, zależnie od osobistych preferencji dietetycznych dziecka, a dokładniej od stopnia w jakim deklarowały lubienie mięsa. Identyfikacja kurczaka jako indywidualnej jednostki, zmniejszała chęć konsumpcji identyfikowanego zwierzęcia a także zmniejszała chęć nałożenia na zabawkową kanapkę plasterków wędliny z drobiu wśród dzieci, które raczej nie lubiły mięsa (Rys. 6). Efekt identyfikacji zanikał wśród dzieci bardzo lubiących mięso. Nie stwierdziłyśmy generalizacji efektu identyfikacji na mięso innych gatunków zwierząt (czyli na wybór zabawkowych plasterków wieprzowych).

Rysunek 6

Interakcyjny efekt warunku identyfikacji i lubienia mięsa na chęć konsumpcji mięsa zwierząt tego samego gatunku

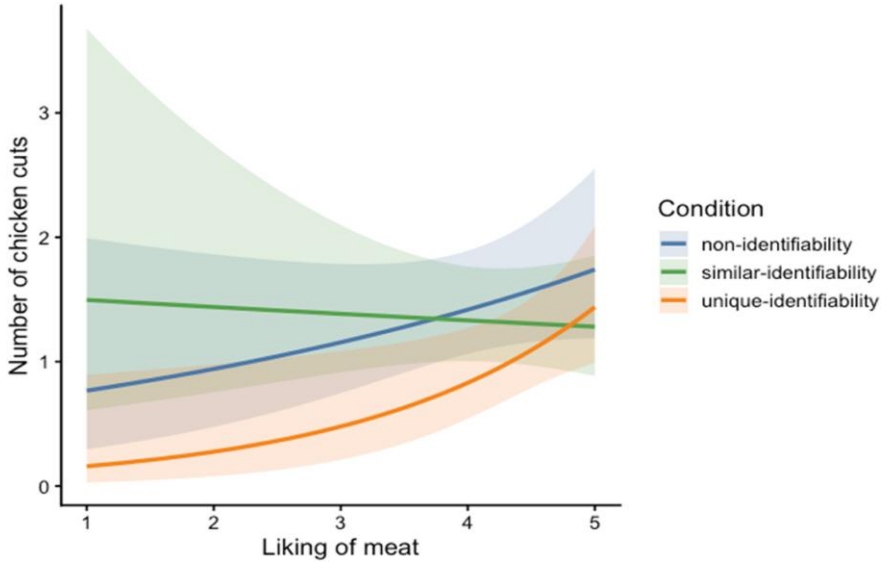
W drugim badaniu z tej serii analizowałyśmy potencjalne ograniczenie efektu identyfikacji zwierzęcia, wynikające ze zjawiska podtypowania (*subtyping*, Park i in., 2001). Polega ono na tendencji do traktowania zindywidualizowanego podmiotu jako unikalnego wyjątku, przy jednoczesnym zachowaniu stereotypowego obrazu pozostałych przedstawicieli danej grupy. W tym ujęciu identyfikowane zwierzę może być postrzegane jako przypadek nietypowy, przez co przypisane mu cechy obiektu społecznego (Rabinovitch i in., 2024) nie są uogólniane na pozostałe zwierzęta tego gatunku. W konsekwencji nadanie tożsamości pojedynczemu zwierzęciu hodowlanemu może niezamierzenie podnosić jego status moralny jako przypadku szczególnego, pozostawiając postrzegany status anonimowej większości na niezmienionym poziomie lub wręcz utrwalając jej jednorodny obraz w zestawieniu z unikalnym wzorcem (Park i in., 2001). Pionierski charakter tej pracy polega zatem na empirycznej weryfikacji ryzyka podtypowania wiążącego się z identyfikowalnością jednostki. Zagrożenia, które dotąd stanowiło nierozpoznaną lukę w literaturze przedmiotu. Przystępując do tego projektu, postawiłyśmy pytanie, czy unikalność identyfikowanego osobnika sprzyja rozszerzaniu troski na całą grupę, czy też działa izolująco i blokuje taką generalizację. Aby rozstrzygnąć tę kwestię, porównałyśmy skuteczność dwóch odmiennych form identyfikacji.

Pierwsza z nich, stosowana we wcześniejszych badaniach (Rabinovitch i in., 2024), polegała na identyfikacji *indywidualnego osobnika unikalnego* przez akcentowanie jego jednostkowych cech wyróżniających. Druga, nietestowana dotąd forma polegała na identyfikacji *indywidualnego osobnika typowego*, posiadającego imię i osobiste preferencje, które były prezentowane jako typowe dla gatunku. Tak zaprojektowany schemat pozwolił ustalić, czy akcentowanie właściwości wspólnych zamiast cech unikalnych skuteczniej ułatwia przenoszenie troski moralnej z pojedynczego osobnika na całą kategorię zwierząt hodowlanych poprzez ograniczenie ryzyka podtypowania (Park i in., 2001).

Uwzględniona w badaniu kontrola manipulacji pokazała, że dzieci oceniały zwierzęta jako bardziej unikalne lub bardziej typowe, zgodnie z założeniami. Niespodziewanie w badaniu tym nie stwierdziłyśmy efektu identyfikacji dla deklarowanej intencji konsumpcji identyfikowanego zwierzęcia. Natomiast ponownie u dzieci deklarujących niższy poziom lubienia mięsa zaobserwowałyśmy wpływ identyfikacji zwierzęcia jako *unikalnej jednostki* na obniżoną preferencję zabawek imitujących plastry drobiu (Rys. 7). Spójnie z Badaniem 1, efekt nie dotyczył wskaźnika behawioralnej intencji konsumpcji zwierzęcia innego gatunku (czyli wyboru zabawkowych plasterków wieprzowych).

Rysunek 7

Interakcyjny efekt warunku identyfikacji i lubienia mięsa na chęć konsumpcji mięsa zwierząt tego samego gatunku

Największą wartością naukową tego projektu jest wykazanie, że nadawanie zwierzętom hodowlanym unikalnej tożsamości może, wśród dzieci o niskiej preferencji mięsa, skutecznie ograniczać gotowość do konsumpcji nie tylko identyfikowanego osobnika, ale także mięsa pochodzącego z danego gatunku, co stanowi istotę opisanego przez nas efektu „jedno ratuje wiele" (ang. *one-saves-many effect*; Rabinovitch i in., 2027). Według mojej wiedzy, jak dotąd nie sprawdzono, na ile identyfikacja jednostki wpływa na postawę wobec całej grupy reprezentowanej przez tę jednostkę. Jak pokazały nasze badania, interwencja ta ma wyraźne ograniczenia: działa wyłącznie u dzieci, które nie wykazują silnego lubienia mięsa, i nie przenosi się na produkty pochodzące od innych gatunków zwierząt niż to identyfikowane. Ponadto ustaliłyśmy, że skuteczność identyfikacji zwierząt opiera się na przedstawieniu konkretnego osobnika jako postaci całkowicie unikalnej, a nie jako typowego reprezentanta swojego gatunku.

Zestawienie zebranych przez nas wyników (Rabinovitch i in., 2027) z dotychczasową literaturą pozwala zauważyć istotną różnicę w funkcjonowaniu mechanizmu identyfikacji w zależności od tego, czy obiektem troski jest człowiek, czy zwierzę. W przypadku ludzi nawet bardzo słaba forma identyfikacji, taka jak przypisanie losowego numeru (Small i Loewenstein, 2003), okazuje się wystarczająca do wywołania efektu zidentyfikowanej ofiary i nasilenia zachowań pomocowych. W odniesieniu do zwierząt hodowlanych tak minimalna interwencja wydaje się niewystarczająca, za czym przemawia brak efektu nadania zwierzęciu imienia, kiedy jego cechy było przedstawiane jako typowe dla całego gatunku (Rabinovitch i in., 2027,

Badanie 2). Nasze wyniki te sugerują, że skuteczna identyfikacja zwierzęcia wymaga bogatszego rozbudowania narracyjnego, łączącego imię z wyeksponowaniem jego unikalnych preferencji. Tylko tak wyraźne podkreślenie jednostkowości wydaje się umożliwiać przełamanie domyślnej kategoryzacji osobnika jako anonimowego przedstawiciela gatunku (lub/i kategorii zwierząt hodowlanych) i nadanie mu statusu podmiotu relacji społecznej.

Kiedy przystępowałyśmy do realizacji programu badań nad efektem identyfikacji jednostkowej zwierzęcia (Rabinovitch i in., 2024), w literaturze pojawiały się doniesienia sugerujące, że identyfikacja konkretnego zwierzęcia może stanowić skuteczną interwencję ograniczającą konsumpcję mięsa. Podstawa empiryczna tych wniosków była jednak wciąż ograniczona, ponieważ obejmowała niepublikowane raporty empiryczne oraz prace magisterskie (zob. Mathur i in., 2021). Nasz program badawczy (Rabinovitch i in., 2024; 2027) dostarczył nowego materiału empirycznego, obejmującego łącznie cztery badania, w ramach którego systematycznie replikowałyśmy badany efekt w różnych warunkach i próbach, wzmacniając podstawę empiryczną dla wniosków dotyczących znaczenia identyfikacji jednostkowej zwierzęcia. Jednocześnie rozszerzyłyśmy zakres jego testowania na populację dzieci, dotychczas słabiej reprezentowaną w tym obszarze badań. Równolegle, w tym samym roku, w którym opublikowano pierwszą z naszych prac (Rabinovitch i in., 2024), Cohen-Ben-Arye i Halali (2024) przedstawiły wyniki badania przeprowadzonego wśród osób dorosłych, analizującego wpływ identyfikacji jednostkowej zwierzęcia na ambiwalencję wobec spożywania mięsa oraz gotowość do uratowania zidentyfikowanego osobnika.

Podsumowując wkład naszych badań (Rabinovitch i in., 2024; 2027): poszerzają one zastosowanie paradygmatu efektu zidentyfikowanej ofiary w odniesieniu do zwierząt poza kontekst sytuacji kryzysowych, dominujący w dotychczasowych badaniach (Cohen Ben-Arye i Halali, 2024; Markowitz i in., 2013). Podczas gdy wcześniejsze prace analizowały przede wszystkim wpływ identyfikacji zwierzęcia w sytuacjach, w których przedstawiano je jako potrzebujące pomocy, w naszych badaniach sprawdziliśmy, czy ten sam mechanizm może oddziaływać na codzienne wybory konsumpcyjne.

Syntetyczny model moralnej troski o zwierzęta

Przedstawiony na Rysunku 8 model integruje wyniki badań składających się na niniejszy cykl, porządkując uwarunkowania moralnej troski o zwierzęta na trzech powiązanych ze sobą poziomach: światopoglądowo-ideologicznym (kolor niebieski), międzygrupowym – wynikającym z podziału zwierząt na grupy (kolor zielony) i dotyczącym poznawczej reprezentacji zwierząt (kolor żółty). Celem modelu nie jest przedstawienie

wyczerpującego katalogu determinant moralnej troski o zwierzęta, lecz wskazanie wybranych mechanizmów, które mogą ją wyjaśniać. Jego wartość polega na oparciu proponowanych zależności na wynikach badań empirycznych, a także na rozróżnieniu relacji o różnym stopniu uzasadnienia przyczynowego. Model uwzględnia zarówno zależności, których kierunek przyczynowy wykazaliśmy w badaniach eksperymentalnych (górny panel), jak i związki zidentyfikowane w badaniach korelacyjnych (dolny panel). Te drugie stanowią przesłanki wskazujące na potencjalne mechanizmy, których przyczynowy charakter wymaga dalszej weryfikacji w badaniach eksperymentalnych.

Wartością prezentowanego modelu jest wskazanie, że mechanizmy leżące u podstaw moralnej troski o zwierzęta można analizować z różnych perspektyw, odpowiadających odmiennym poziomom osadzenia społecznego relacji człowieka ze zwierzętami (por. Bronfenbrenner, 1977). Z perspektywy wyznaczanej przez szerokie ramy kulturowo-ideologiczne, w kręgu kultury judeochrześcijańskiej, istotne znaczenie ma identyfikacja religijna vs. ateistyczna oraz orientacja polityczna. Z większą troską o zwierzęta wiąże się niższa religijność, silniejsze przekonania ateistyczne i lewicowa orientacja polityczna. Możliwym wyjaśnieniem tej zależności są dwa czynniki światopoglądowe: postrzeganie zwierząt jako istot podobnych do człowieka oraz przyjmowanie bardziej egalitarnej wizji relacji między ludźmi a zwierzętami (niższa orientacja na dominację ekologiczną; Uenal i in., 2022) - w przeciwieństwie do wizji antropocentrycznej hierarchii istot żywych. Z perspektywy całego modelu oznacza to, że moralna troska o zwierzęta jest osadzona w szerszym systemie przekonań światopoglądowo-ideologicznych, które mogą wpływać na sposób postrzegania ich statusu moralnego. Przekonania te, kształtując dominujące narracje społeczne, mogą również sprzyjać normalizacji i instytucjonalizacji określonych sposobów traktowania zwierząt. Stanowią zatem istotny kontekst zarówno dla kształtowania społecznych norm i postaw wobec zwierząt, jak i dla indywidualnych ocen moralnych, choć same w sobie nie przesądzają o stosunku do konkretnego gatunku czy osobnika.

Kolejnym poziomem analizy relacji człowieka ze zwierzętami jest poziom międzygrupowy. Jego wyodrębnienie jest istotne, ponieważ stosunek ludzi do zwierząt nie wynika wyłącznie z ogólnych procesów społeczno-poznawczych kształtujących relacje między ludźmi a innymi zwierzętami, lecz zależy również od przypisania zwierzęcia do określonej kategorii społecznej i związanego z nią statusu (Krings i in., 2021). W tym sensie relacje człowieka ze zwierzętami można analizować analogicznie do relacji między grupami ludzi, którym przypisywane są określone cechy stereotypowe (zob. Sevillano i Fiske, 2016). W kontekście moralnej troski o zwierzęta szczególne znaczenie ma zarówno kategoryzacja

gatunkowa (Rabinovitch i Bartosiak, 2024; Sevillano i Fiske, 2016), jak i funkcjonalna, oparta na roli przypisywanej zwierzętom przez człowieka, np. jako zwierzętom hodowlanym lub domowym (Bratanova i in., 2011; Rabinovitch i Bartosiak, 2024; Rabinovitch i Tołopiło, 2026). Perspektywa międzygrupowa pozwala zatem wyjaśnić, dlaczego zwierzęta o podobnych cechach biologicznych i psychologicznych mogą być przedmiotem diametralnie różnego traktowania.

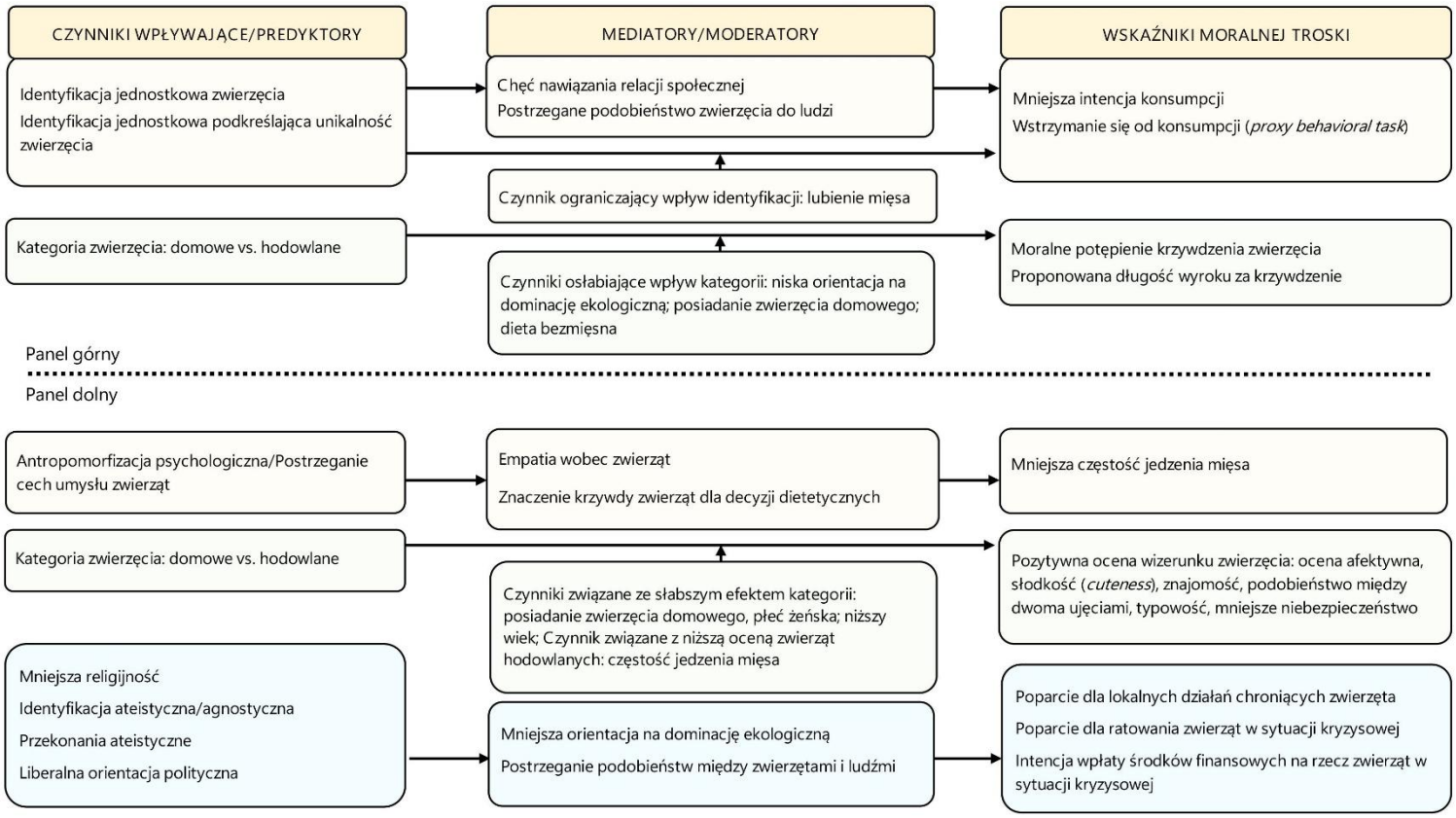
Znaczenie tego poziomu analizy potwierdzają wyniki naszych badań, wskazujące, że zarówno podstawowe postawy wobec zwierząt, jak i bardziej złożone oceny moralne dotyczące wyrządzanej im krzywdy różnią się w zależności od kategorii funkcjonalnej, do której przypisywane jest zwierzę (domowe vs. hodowlane; Rabinovitch i Bartosiak, 2024; Rabinovitch i Tołopiło, 2026). Istotnym wkładem proponowanego modelu jest jednak nie tylko uwzględnienie tych różnic, lecz także powiązanie poziomu międzygrupowego z innymi poziomami analizy poprzez wskazanie czynników sprzyjających nierównemu traktowaniu poszczególnych grup zwierząt. Wyniki sugerują, że różnice w moralnym traktowaniu zwierząt domowych i hodowlanych mogą być szczególnie wyraźne u osób charakteryzujących się określonymi przekonaniami światopoglądowo-ideologicznymi, a zwłaszcza wysoką orientacją na dominację ekologiczną, odzwierciedlającą akceptację antropocentrycznej hierarchii istot żywych (Uenal i in., 2022). Z utrzymywaniem nierówności w traktowaniu różnych grup zwierząt wiążą się również codzienne praktyki i doświadczenia jednostki, takie jak spożywanie mięsa oraz brak bezpośredniego kontaktu ze zwierzętami w ramach ich posiadania. Oznacza to, że zróżnicowanie moralnej troski o zwierzęta nie jest wyłącznie konsekwencją ich przynależności do określonej kategorii, ale wiąże się również z szerszym systemem przekonań oraz praktykami kształtującymi relacje człowieka ze zwierzętami.

Trzeci poziom wyjaśniania mechanizmów moralnej troski o zwierzęta dotyczy poznawczej reprezentacji zwierzęcia, która, jak wykazałyśmy (Rabinovitch i in., 2024, 2027), jest podatna na oddziaływania sytuacyjne. Poziom ten pozwala wyjaśniać nie tylko postawy wobec określonych grup zwierząt, wynikające na przykład z przypisywania im zdolności umysłowych, lecz także mechanizmy kształtujące indywidualne relacje z konkretnym zwierzęciem. Uwzględnione na tym poziomie procesy wydają się szczególnie istotne dla zrozumienia jak doświadczenie osobistej relacji ze zwierzęciem może sprzyjać zmianie postaw wobec tego zwierzęcia, a także wobec innych zwierząt (Amiot i in., 2023). Moralnej trosce sprzyja bowiem zarówno postrzeganie zwierzęcia jako istoty zdolnej do doświadczania stanów umysłowych podobnych do ludzkich, jak i dostrzeganie jego indywidualności, a więc

reprezentowanie go jako unikalnej jednostki, a nie wyłącznie przedstawiciela określonej kategorii.

Rysunek 8

Model mechanizmów moralnej troski o zwierzęta

Uwaga: Panel górny przedstawia czynniki wpływające na moralną troskę o zwierzęta, panel dolny czynniki współwystępujące z moralną troską

Zestawienie trzech obszarów badań pozwala ujmować moralną troskę o zwierzęta jako zjawisko wielopoziomowe, związane z mechanizmami funkcjonującymi na różnych poziomach analizy życia społecznego. Zasadniczym wkładem proponowanego modelu jest jednak nie tylko wyodrębnienie tych poziomów, lecz także ich integracja w ramach jednej perspektywy teoretycznej, umożliwiającej analizę wzajemnych zależności między nimi. Przedstawione wcześniej wyniki naszych badań sugerują bowiem, że mechanizmy są powiązane i mogą wzajemnie się wzmacniać lub osłabiać. Istotną wartością modelu oraz badań stanowiących jego podstawę jest również odejście od traktowania moralnej troski jako abstrakcyjnej, jednolitej postawy na rzecz uwzględnienia jej zróżnicowanych przejawów, osadzonych w kontekście codziennych relacji i praktyk dotyczących zwierząt. Takie ujęcie wiąże się jednak z pewnymi ograniczeniami. Po pierwsze, poszczególne wskaźniki moralnej troski nie są równoważne pod względem ich znaczenia dla rzeczywistego dobrostanu zwierząt. Większość badań w

prezentowanym cyklu koncentrowała się na postawach, ocenach moralnych i intencjach behawioralnych, podczas gdy stosunkowo niewiele uwzględniało rzeczywiste zachowania. Ogranicza to możliwość określenia, w jakim stopniu zidentyfikowane mechanizmy przekładają się na konkretne działania na rzecz zwierząt. Po drugie, przeprowadzone badania nie pozwalają ocenić trwałości obserwowanych efektów ani ustalić, czy i w jakim stopniu utrzymują się one w dłuższej perspektywie czasowej. Po trzecie, proponowany model integruje wyniki badań przeprowadzonych w różnych schematach metodologicznych, co wymaga ostrożności przy formułowaniu wniosków dotyczących zależności między uwzględnionymi mechanizmami. Dotyczy to zwłaszcza badań korelacyjnych, w których wykazanie mediacji statystycznej nie stanowi wystarczającej podstawy do wnioskowania o kierunku zależności przyczynowych. Dodatkowym ograniczeniem jest zakres generalizacji części wyników. Badania dotyczące indywidualizacji zwierząt i intencji konsumpcyjnych przeprowadzono w populacji dzieci, dlatego nie można zakładać, że zaobserwowane zależności w takim samym stopniu występują u osób dorosłych. Nie wiadomo również, czy efekty te utrzymują się w czasie i znajdują odzwierciedlenie w rzeczywistych decyzjach konsumpcyjnych. Dalsza weryfikacja modelu powinna zatem obejmować badania podłużne i terenowe, pozwalające ocenić trwałość obserwowanych efektów oraz ich znaczenie dla rzeczywistych zachowań wobec zwierząt. Szczególnie wartościowe byłoby uwzględnienie konkretnych wyborów konsumpcyjnych, obejmujących zarówno ograniczanie spożycia mięsa, jak i wybieranie produktów roślinnych. Ważnym kierunkiem dalszych badań jest również eksperymentalne testowanie zależności między trzema poziomami modelu, co pozwoliłoby lepiej określić, w jakich warunkach przekonania światopoglądowe, kategoryzacja zwierząt i sposób ich poznawczej reprezentacji wspólnie kształtują moralną troskę.

Podsumowując, wyniki przedstawionego cyklu badań wskazują, że zrozumienie moralnej troski o zwierzęta wymaga uwzględnienia mechanizmów działających na różnych poziomach: od ogólnych przekonań dotyczących miejsca człowieka i innych gatunków w świecie przyrody, przez społeczną kategoryzację zwierząt, po sposób postrzegania konkretnych osobników jako istot posiadających określone zdolności umysłowe i indywidualne cechy. Proponowany model integruje te perspektywy, wskazując, że zakres moralnej troski o zwierzęta może zależeć nie tylko od właściwości przypisywanych samym zwierzętom, lecz także od szerszego kontekstu przekonań, społecznych kategoryzacji i indywidualnych doświadczeń człowieka. Tym samym model stanowi ramę teoretyczną pozwalającą lepiej zrozumieć, dlaczego troska moralna jest nierównomiernie rozciągana na różne grupy zwierząt oraz jakie mechanizmy mogą sprzyjać poszerzaniu jej zakresu.

Literatura cytowana:

Aggarwal, P., McGill, A. L. (2007). Is that car smiling at me? Schema congruity as a basis for evaluating anthropomorphized products. *Journal of Consumer Research*, *34*(4), 468-479. https://doi.org/10.1086/518544

Alsuhibani, A., Shevlin, M., Bentall, R. P. (2022). Atheism is not the absence of religion: Development of the monotheist and atheist belief scales and associations with death anxiety and analytic thinking. *Psychology of Religion and Spirituality*, *14* (3), 362-370. https://doi.org/10.1037/rel0000425

Amiot, C. E., Gagné, C., Bastian, B. (2023). Exploring the role of our contacts with pets in broadening concerns for animals, nature, and fellow humans: a representative study. *Scientific Reports*, *13*(1), 17079. https://doi.org/10.1038/s41598-023-43680-z

Arbuckle, M. B., Konisky, D. M. (2015). The role of religion in environmental attitudes. *Social Science Quarterly*, *96*(5), 1244–1263. https://doi.org/10.1111/ssqu.12213

Bastian, B., Loughnan, S. (2017). Resolving the meat-paradox: A motivational account of morally troublesome behavior and its maintenance. *Personality and Social Psychology Review*, *21*(3), 278-299. https://doi.org/10.1177/1088868316647562

Bastian, B., Loughnan, S., Haslam, N., Radke, H. R. (2012). Don't mind meat? The denial of mind to animals used for human consumption. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *38*(2), 247-256. https://doi.org/10.1177/0146167211424291

Benozio, A., Diesendruck, G. (2015). Parochialism in preschool boys' resource allocation. *Evolution and Human Behavior*, *36*(4), 256-264. https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2014.12.002

Bratanova, B., Loughnan, S., Bastian, B. (2011). The effect of categorization as food on the perceived moral standing of animals. *Appetite*, *57*(1), 193-196. https://doi.org/10.1016/j.appet.2011.04.020

Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, *32*(7), 513-531. https://doi.org/10.1037/0003-066X.32.7.513

Caviola, L., Capraro, V. (2020). Liking but devaluing animals: Emotional and deliberative paths to speciesism. *Social Psychological and Personality Science*, *11*(8), 1080-1088. https://doi.org/10.1177/1948550619893959

Cohen Ben-Arye, R. C., Halali, E. (2024). Giving farm animals a name and a face: Eliciting animal advocacy among omnivores using the identifiable victim effect. *Journal of*

Environmental Psychology, *93*, Article 102193. https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2023.102193

Crimston, C. R., Bain, P. G., Hornsey, M. J., Bastian, B. (2016). Moral expansiveness: Examining variability in the extension of the moral world. *Journal of Personality and Social Psychology*, *111*(4), 636-653. https://doi.org/10.1037/pspp0000086

Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of Personality and Social Psychology, 44*(1), 113-126. https://doi.org/10.1037/0022-3514.44.1.113

Deemer, D. R., Lobao, L. M. (2011). Public concern with farm-animal welfare: Religion, politics, and human disadvantage in the food sector. *Rural Sociology, 76*(2), 167–196. https://doi.org/10.1111/j.1549-0831.2010.00044.x

DeMello, M. (2012). *Animals and society. An introduction to human–animal studies*. Columbia University Press.

Demoulin, S., Leyens, J. P., Paladino, M. P., Rodriguez-Torres, R., Rodriguez-Perez, A., Dovidio, J. (2004). Dimensions of "uniquely" and "non-uniquely" human emotions. *Cognition and Emotion*, *18*(1), 71-96. https://doi.org/10.1080/02699930244000444

de Waal, F. B. M. (2017). *Are we smart enough to know how smart animals are?* Copernicus Center Press.

Epley, N., Waytz, A.,Cacioppo, J. T. (2007). On seeing human: A three-factor theory of anthropomorphism. *Psychological Review*, *114*, 864-886. https://doi.org/10.1037/0033-295X.114.4.864

Food and Agriculture Organization of the United Nations (2023). Number of pigs, 1961 to 2021. https://ourworldindata.org/grapher/pig-livestock-count-heads?tab=table&facet=none

Food and Agriculture Organization of the United Nations (2023). Yearly number of animals slaughtered for meat, World, 1961 to 2021. Retrieved from https://ourworldindata.org/meat-production#number-of-animals-slaughtered.

Frenken, M., Bilewicz, M., & Imhoff, R. (2023). On the relation between religiosity and the endorsement of conspiracy theories: The role of political orientation. *Political Psychology*, *44*(1), 139–156. https://doi.org/10.1111/pops.12822

Ganea, P. A., Canfield, C. F., Simons-Ghafari, K., Chou, T. (2014). Do cavies talk? The effect of anthropomorphic picture books on children's knowledge about animals. *Frontiers in Psychology*, *5*, 283. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00283

Gervais, W. M., Shariff, A. F., Norenzayan, A. (2011). Do you believe in atheists? Distrust is central to anti-atheist prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, *101*(6), 1189-1206. https://doi.org/10.1037/a0025882

Gervais, W. M., Xygalatas, D., McKay, R. T., Van Elk, M., Buchtel, E. E., Aveyard, M., Aveyard, M., Schiavone, S. R., Dar-Nimrod, I., Svedholm-Häkkinen, A. M., Riekki, T., Klocova, E. K., Ramsay, J. E., Bulbulia, J. (2017). Global evidence of extreme intuitive moral prejudice against atheists. *Nature Human Behaviour*, *1*(8), 0151. https://doi.org/10.1038/s41562-017-0151

Gradidge, S., Zawisza, M., Harvey, A. J., McDermott, D. T. (2022). Farmyard animal or best friend? Exploring predictors of dog vs. pig pet speciesism. *People and Animals: The International Journal of Research and Practice*, *5*(1), article 11.

Harris, L. T., & Fiske, S. T. (2008). The brooms in Fantasia: Neural correlates of anthropomorphizing objects. *Social Cognition*, *26*(2), 210-223. https://doi.org/10.1521/soco.2008.26.2.210

Haslam, N., Bain, P., Douge, L., Lee, M., Bastian, B. (2005). More human than you: Attributing humanness to self and others. *Journal of Personality and Social Psychology*, *89*(6), 937-950. https://doi.org/10.1037/0022-3514.89.6.937

Herrmann, P. A., Medin, D. L., Waxman, S. R. (2012). When humans become animals: Development of the animal category in early childhood. *Cognition*, *122*(1), 74-79. https://doi.org/10.1016/j.cognition.2011.08.011

Hewstone, M., Rubin, M., Willis, H. (2002). Intergroup bias. *Annual Review of Psychology*, *53*(1), 575-604. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135109

Horta, O. (2024). *Po stronie zwierząt*. Wydawnictwo słowo/obraz terytoria.

Hur, J. D., Koo, M., Hofmann, W. (2015). When temptations come alive: How anthropomorphism undermines self-control. *Journal of Consumer Research*, *42*(2), 340-358. https://doi.org/10.1093/jcr/ucv017

Jiang, L. A., Feng, Y., Zhou, W., Yang, Z., Su, X. (2024). Too anthropomorphized to keep distance: The role of social psychological distance on meat inclinations. *Appetite*, *196*, 107272. https://doi.org/10.1016/j.appet.2024.107272

Jones, A., Shahid, M., Morelli, G., Howes, K., Riesenberg, D., Sievert, K., Pettigrew, S., Sacks, G. (2023). Chocolate unicorns and smiling teddy biscuits: analysis of the use of child-directed marketing on the packages of Australian foods. *Public Health Nutrition*, *26*(12), 3291-3302. https://doi.org/10.1017/S136898002300215X

Joy, M. (2020). *Why we love dogs, eat pigs, and wear cows: An introduction to carnism*. Red Wheel.

Karaś, D. (2022). *Bezkarni. Przestępstwa przeciwko zwierzętom. Raport z monitoringu wymiaru sprawiedliwości i organów ścigania*. Fundacja Czarna Owca Pana Kota. https://czarnaowca.org/bezkarni/

Kogut, T., Ritov, I. (2005). The "identified victim" effect: An identified group, or just a single individual? *Journal of Behavioral Decision Making, 18*(3), 157-167. https://doi.org/10.1002/bdm.492

Kozachenko, H. H., Piazza, J. (2024). How bad is it to eat an intelligent chicken? children's judgments of eating animals are less "self-serving" than adults. *Social Development, 33*(1), Article e12709. https://doi.org/10.1111/sode.12709

Krings, V. C., Dhont, K., Salmen, A. (2021). The moral divide between high- and low-status animals: The role of human supremacy beliefs. *Anthrozoös, 34*(6), 787-802. https://doi.org/10.1080/ 08927936.2021.1926712

Kunst, J. R., Hohle, S. M. (2016). Meat eaters by dissociation: How we present, prepare and talk about meat increases willingness to eat meat by reducing empathy and disgust. *Appetite*, *105*, 758–774. https://doi.org/10.1016/j.appet.2016.07.009

Laham, S. M. (2009). Expanding the moral circle: Inclusion and exclusion mindsets and the circle of moral regard. *Journal of Experimental Social Psychology*, 45, 250-253. https://doi.org/10.1016/j.jesp.2008.08.012

Leach, S., Kitchin, A. P., Sutton, R. M. (2023). Word embeddings reveal growing moral concern for people, animals and the environment. *British Journal of Social Psychology*, *62*(4), 1925-1938. https://doi.org/10.1111/bjso.12663

Lee, S., & Feeley, T. H. (2016). The identifiable victim effect: A meta-analytic review. *Social Influence*, *11*(3), 199-215. https://doi.org/10.1080/15534510.2016.1216891

Leite, A., Dhont, K., Hodson, G. (2019). Longitudinal effects of human supremacy beliefs and vegetarianism threat on moral exclusion (vs. inclusion) of animals. *European Journal of Social Psychology*, *49*(1), 179-189. https://doi.org/https://doi.org/10.1002/ejsp.2497

Lifshin, U., Greenberg, J., Zestcott, C. A., Sullivan, D. (2017). The evil animal: A terror management theory perspective on the human tendency to kill animals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *43*(6), 743-757. https://doi.org/10.1177/0146167217697092

Lindeman, M., Svedholm, A. M. (2012). What's in a term? Paranormal, superstitious, magical and supernatural beliefs by any other name would mean the same. *Review of General Psychology, 16,* 241-255. https://doi.org/10.1037/a0027158

Markowitz, E. M., Slovic, P., Väst fjäll, D., Hodges, S. D. (2013). Compassion fade and the challenge of environmental conservation. *Judgment and Decision Making, 8*(4), 397-406. https://doi.org/10.1017/S193029750000526X

Marshall, J., Wilks, M., Caviola, L., Neldner, K. (2025). When development constricts our moral circle. *Nature Human Behaviour, 9*(8), 1537-1545. https://doi.org/10.1038/Perspectives41562-025-02212-7

McGuire, L., Bagus, T., Carter, A. G., Fry, E., Faber, N. S. (2025). Reasoning to justify eating animals varies with age. *Child Development, 96*(3), 953-965. https://doi.org/ 10.1111/cdev.14217

McGuire, L., Palmer, S. B., Faber, N. S. (2023). The development of speciesism: Age- related differences in the moral view of animals. *Social Psychological and Personality Science, 14*(2), 228–237. https://doi.org/10.1177/19485506221086182

Minton, E. A. (2020). Reducing crimes against wildlife through promoting animal–human continuity beliefs: The role of consumers' religiosity. *Psychology and Marketing, 37*(12), 1731–1742. https://doi.org/10.1002/mar.21415

Mishra, R., & Mehta, R. (2023). The effects of food anthropomorphism on consumer behavior: A systematic literature review with integrative framework and future research directions. *Appetite, 190*, 107035. https://doi.org/10.1016/j.appet.2023.107035

Moon, J. W., Krems, J. A., & Cohen, A. B. (2021). Is there anything good about atheists? Exploring positive and negative stereotypes of the religious and nonreligious. *Social Psychological and Personality Science, 12*(8), 1505–1516. https://doi.org/10.1177/1948550620982703

Niemyjska, A., Cantarero, K., Byrka, K., Bilewicz, M. (2018). Too humanlike to increase my appetite: Disposition to anthropomorphize animals relates to decreased meat consumption through empathic concern. *Appetite, 127*, 21-27. https://doi.org/10.1016/j.appet.2018.04.012

Niemyjska, A., Myślińska-Szarek, K., Cantarero, K. (2021). Friends are not to be eaten: Children are reluctant to eat cookies that share physical and psychological human features due to their desire to relate to the food. *Appetite, 161*, 105121. https://doi.org/10.1016/j.appet.2021.105121

Nilsson, A., Jost, J. T. (2020). Rediscovering Tomkins' polarity theory: Humanism, normativism, and the psychological basis of left-right ideological conflict in the US and Sweden. *PloS one*, *15*(7), e0236627. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0236627

Park, B., Wolsko, C., Judd, C. M. (2001). Measurement of subtyping in stereotype change. *Journal of Experimental Social Psychology*, *37*(4), 325–332. https://doi.org/10.1006/jesp.2000.1460

Piazza, J., Ruby, M. B., Loughnan, S., Luong, M., Kulik, J., Watkins, H. M., Seigerman, M. (2015). Rationalizing meat consumption. The 4Ns. *Appetite*, *91*, 114-128. https://doi.org/10.1016/j.appet.2015.04.011

Possidónio, C., Graça, J., Piazza, J., & Prada, M. (2019). Animal images database: Validation of 120 images for human–animal studies. *Animals*, *9*(8), 475. https://doi.org/10.3390/ani9080475

Rabinovitch, A., Bartosiak, D. (2024). Livestock and pets: Validation of 72 pairs of photographs depicting dogs, cats, miniature rabbits, pigs, and cattle. *Anthrozoös*, *37*(3), 587–604. https://doi.org/10.1080/08927936.2024.2333162

Rabinovitch, A., Cantarero, K., Byrka, K. (2027). Naming the one to save the many: The effect of animal identifiability on children's reduced meat preference. *Appetite*, *228*, 108738. https://doi.org/10.1016/j.appet.2026.108738

Rabinovitch, A., Cantarero, K., Szocik, K. (2023). The limits of antiatheist prejudice: Social perception of those who harm animals. *Social Psychology*, *54*(3), 180-192. https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000516

Rabinovitch, A., Myślińska-Szarek, K., Cantarero, K., Byrka, K. (2024). Eating pigs, not Peppa Pig: The effect of identifiability on children's propensity to humanize, befriend, and consume edible animals. *Appetite*, *200*, 107505. https://doi.org/10.1016/j.appet.2024.107505

Rabinovitch, A., Parzuchowski, M. (2025). Egalitarian and continuity-based views mediate the link between nonreligiosity and concern for animals in a Judeo–Christian context. *Journal of Environmental Psychology*, *107*, 102780. https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2025.102780

Rabinovitch, A., Tołopiło, A. (2026). "Some animals are more equal than others": The role of animal category in judgments of sadistic harm. *Aggressive Behavior*, *52*(1), e70058. https://doi.org/10.1002/ab.70058

Rothgerber, H. (2020). Meat-related cognitive dissonance: A conceptual framework for understanding how meat eaters reduce negative arousal from eating animals. *Appetite*, *146*, 104511. https:// doi.org/10.1016/j.appet.2019.104511

Schein, C., Gray, K. (2018). The theory of dyadic morality: Reinventing moral judgment by redefining harm. *Personality and Social Psychology Review*, *22*(1), 32–70. https://doi.org/10.1177/1088868317698288

Sevillano, V., Fiske, S. T. (2016). Warmth and Competence in Animals. *Journal of Applied Social Psychology*, *46*(5), 276–293. https:// doi.org/10.1111/jasp.12361

Slovic, P. (2007). "If I look at the mass I will never act": Psychic numbing and genocide. *Judgment and Decision Making*, *2*(2), 79-95. https://doi.org/10.1017/S1930297500000061

Small, D. A., Loewenstein, G. (2003). Helping a victim or helping the victim: Altruism and identifiability. *Journal of Risk and Uncertainty*, *26*(1), 5-16. https://doi.org/10.1023/A:1022299422219

Sowery, K. (2018). Sentient beings and tradable products: The curious constitutional status of animals under Union law. *Common Market Law Review*, *55*(1), 55-99. https://doi.org/10.54648/cola2018003

Stanley, S. K. (2022). Ideological bases of attitudes towards meat abstention: Vegetarianism as a threat to the cultural and economic status quo. *Group Processes & Intergroup Relations*, *25*(6), 1534-1554. https://doi.org/10.1177/13684302211020356

Syropoulos, S., Lifshin, U., Greenberg, J., Horner, D. E., Leidner, B. (2022). Bigotry and the human–animal divide: (dis)belief in human evolution and bigoted attitudes across different cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, *123*(6), 1264-1292. https://doi.org/10.1037/pspi0000391

Tam, K. P., Lee, S. L., Chao, M. M. (2013). Saving Mr. Nature: Anthropomorphism enhances connectedness to and protectiveness toward nature. *Journal of Experimental Social Psychology*, *49*(3), 514-521. https://doi.org/10.1016/j.jesp.2013.02.001

Templer, D. I., Connelly, H. J., Bassman, L., Hart, J. (2006). Construction and validation of an animal-human continuity scale. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, *34*(7), 769-776. https://doi.org/10.2224/sbp.2006.34.7.769

Trzebiatowska, M. (2021). Presuming religious congruence? The nonreligious and Catholicism in Poland. *Social Compass*, *68*(4), 653-670. https://doi.org/10.1177/0037768621994746

Uenal, F., Sidanius, J., Maertens, R., Hudson, S. K. T., Davis, G., Ghani, A. (2022). The roots of ecological dominance orientation: Assessing individual preferences for an anthropocentric and hierarchically organized world. *Journal of Environmental Psychology, 81,* 101783. https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2022.101783

Urquiza-Haas, E. G., Kotrschal, K. (2015). The mind behind anthropomorphic thinking: Attribution of mental states to other species. *Animal Behaviour, 109,* 167-176. https://doi.org/10.1016/j.anbehav.2015.08.011

Wang, F., Basso, F. (2019). "Animals are friends, not food": Anthropomorphism leads to less favorable attitudes toward meat consumption by inducing feelings of anticipatory guilt. *Appetite, 138,* 153-173. https://doi.org/10.1016/j. appet.2019.03.019

Waytz, A., Cacioppo, J., Epley, N. (2010). Who sees human? The stability and importance of individual differences in anthropomorphism. *Perspectives on Psychological Science, 5,* 219-232. https://doi.org/10.1177/1745691610369336

Wilks, M., Caviola, L., Kahane, G., Bloom, P. (2021). Children prioritize humans over animals less than adults do. *Psychological Science, 32*(1), 27-38. https://doi.org/ 10.1177/0956797620960398

Zickfeld, J. H., Kunst, J. R., Hohle, S. M. (2018). Too sweet to eat: Exploring the effects of cuteness on meat consumption. *Appetite, 120,* 181-195. https://doi.org/10.1016/j.appet.2017.08.038

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Moja aktywność naukowa realizowana poza uczelnią macierzystą obejmuje współpracę z badaczami reprezentującymi krajowe oraz zagraniczne ośrodki naukowe. Poniżej przedstawiam szczegółową charakterystykę tych prac.

5.1. Współpraca krajowa

Ważnym obszarem mojej aktywności była współpraca z badaczami z Wydziału Psychologii Uniwersytetu Warszawskiego. W ramach pracy w zespole kierowanym przez prof. dr. hab. Mirosława Koftę uczestniczyłam w badaniach dotyczących konsekwencji deprywacji kontroli dla funkcjonowania poznawczego i społecznego. Formalnie pełniłam

funkcję wykonawcy w projekcie badawczym prof. dr. hab. Mirosława Kofty pt. *Deprywacja kontroli a stosunki (między)grupowe i poznanie polityczne* (nr 2014/15/B/HS6/03755). Mój udział obejmował realizację prac badawczych dotyczących związku deprywacji kontroli z funkcjonowaniem osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, w tym osób doświadczających bezdomności i bezrobocia, oraz ich sposobem postrzegania świata społecznego i religijnego. Współpraca ta zaowocowała m.in. publikacją dotyczącą sposobu postrzegania postaci boskich przez osoby zmagające się z bezdomnością lub uzależnieniem od alkoholu:

Niemyjska, A., Szczepanska, M., Kofta, M. (2018). Perceptions of divine figures among Polish people struggling with homelessness or alcohol addiction. *International Journal for the Psychology of Religion*, 28(3), 187-205. https://doi.org/10.1080/10508619.2018.1482132

Kolejnym efektem współpracy z prof. dr hab. Mirosławem Koftą były badania nad psychologicznymi konsekwencjami długotrwałego bezrobocia, w szczególności związkiem braku zatrudnienia z poczuciem utraty kontroli oraz wycofaniem z relacji społecznych. Badania te zostały opublikowane w czasopiśmie *Journal of Personality*:

Soral, W., Bukowski, M., Bilewicz, M., Cichocka, A., Lewczuk, K., Marchlewska, M., **Rabinovitch**, A., Rędzio, A., Skrodzka, M. & Kofta, M. (2024). Prolonged unemployment is associated with control loss and personal as well as social disengagement. *Journal of Personality*, *92*(6), 1704-1725. https://doi.org/10.1111/jopy.12967

Niezależnie od prac opisanych powyżej, współpracowałam także z dr. hab. Michałem Bilewiczem, który konsultował badania dotyczące indywidualnej skłonności do antropomorfizacji zwierząt. W badaniach analizowaliśmy, w jaki sposób tendencja do przypisywania zwierzętom stanów psychicznych charakterystycznych dla ludzi wiąże się z poziomem empatii wobec zwierząt, a w konsekwencji z tendencją do ograniczania konsumpcji mięsa. Rezultatem tej współpracy była publikacja, która stanowi jednocześnie jedną z prac wchodzących w skład cyklu publikacji będącego podstawą mojego postępowania habilitacyjnego:

Niemyjska, A., Cantarero, K., Byrka, K., Bilewicz, M. (2018). Too humanlike to increase my appetite: Disposition to anthropomorphize animals relates to decreased meat consumption through empathic concern. *Appetite, 127*, 21-27. https://doi.org/10.1016/j.appet.2018.04.012

Moja współpraca krajowa miała również charakter interdyscyplinarny. W ramach realizacji projektu dotyczącego społecznej percepcji osób ateistycznych nawiązałam współpracę z filozofem specjalizującym się w problematyce religii, dr. hab. Konradem Szocikiem z Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie. Współpraca ta umożliwiła połączenie perspektywy psychologii społecznej i filozofii religii w analizie uprzedzeń wobec osób ateistycznych. Dr hab. Szocik konsultował koncepcję badania oraz uczestniczył w procesie gromadzenia danych, rekrutując do badania studentów swojej uczelni. Rezultatem tej współpracy była wspólna publikacja, która stanowi jednocześnie część cyklu publikacji będącego podstawą mojego postępowania habilitacyjnego:

Rabinovitch, A., Cantarero, K., & Szocik, K. (2023). The limits of antiatheist prejudice: Social perception of those who harm animals. *Social Psychology*, *54*(3), 180-192. https://doi.org/10.1027/1864-9335/a000516

5.2. Współpraca międzynarodowa

Poza problematyką relacji człowieka ze zwierzętami pozaludzkimi istotna część moich badań koncentruje się na relacji człowieka z przedmiotami związanymi z ważnymi osobami, takimi jak pamiątki czy fotografie. Jedną z koncepcji wyjaśniających znaczenie przypisywane tego rodzaju przedmiotom jest koncepcja tzw. magii sympatycznej (*the laws of sympathetic magic*; Rozin i Nemeroff, 1990). Zebrane przeze mnie dane wykazały, że poczucie samotności znacząco zwiększa myślenie magiczne o przedmiotach związanych z bliskimi (Niemyjska, 2019). Dzięki współpracy z dr Giuseppe Curcio z Uniwersytetu L'Aquila we Włoszech zreplikowaliśmy ten efekt także na próbie włoskiej. W ramach tej współpracy odbyłam wizytę badawczą na Uniwersytecie L'Aquila. Bezpośrednim efektem współpracy było przygotowanie wspólnej publikacji, stanowiącej empiryczne rozszerzenie prowadzonych przeze mnie wcześniej badań nad psychologicznym znaczeniem przedmiotów związanych z bliskimi osobami.

Niemyjska, A., & Curcio, G. (2021). "Real men" need keepsakes too: both Italian men and women use inanimate objects to cope with separation. *Current Issues in Personality Psychology*, *11*(1), 39–47. https://doi.org/10.5114/cipp.2021.108146

Moje zainteresowania naukowe obejmują również znaczenie religii w funkcjonowaniu człowieka, w tym jej rolę w sytuacjach zagrożenia i niepewności. Wątek ten rozwijałam w okresie pandemii COVID-19, podejmując współpracę międzynarodową z badaczkami z Wielkiej Brytanii: dr Mioarą Cristeą i dr Kateriną Strani z Heriot-Watt University oraz dr Aną-Marią Bliuc z University of Dundee. Dotychczasowym rezultatem tej współpracy jest publikacja dotycząca związku postrzeganej relacji z Bogiem z lękiem związanym z pandemią

COVID-19 oraz gotowością do zaszczepienia się przeciwko wirusowi. Jednak współpraca z brytyjskimi badaczkami jest kontynuowana i obejmuje obecnie również badania nad czynnikami wyjaśniającymi postawy rodziców wobec podstawowych szczepień dzieci. Wyniki tych badań są obecnie przygotowywane do publikacji w formie wspólnego manuskryptu.

Rabinovitch, A., Bliuc, A. M., Strani, K., Łycyniak, E., & Cristea, M. (2024). "God is my vaccine": the role of religion, conspiracy beliefs, and threat perception in relation to COVID-19 vaccination. *Current Psychology, 43*(46), 35543-35550. https://doi.org/10.1007/s12144-024-06475-7

Moja współpraca międzynarodowa obejmowała również udział w wieloośrodkowym projekcie badawczym poświęconym replikacji klasycznego efektu dysonansu poznawczego w paradygmacie wymuszonej uległości (*induced-compliance paradigm*). W ramach tego międzynarodowego przedsięwzięcia uczestniczyłam w przygotowaniu polskiej wersji narzędzi badawczych oraz koordynowałam pracę zespołu badaczy pomocniczych zbierających dane w laboratorium Uniwersytetu SWPS w Sopocie. Udział w projekcie umożliwił mi współpracę w międzynarodowym zespole badawczym oraz zdobycie doświadczenia w realizacji badań prowadzonych równolegle w wielu ośrodkach, z zastosowaniem ujednoliconych procedur badawczych. Rezultatem tej współpracy jest wieloautorska publikacja, której jestem współautorką:

Vaidis, D.C., Sleegers, W. W. A., van Leeuwen F., et al. (2024). A Multilab Replication of the Induced-Compliance Paradigm of Cognitive Dissonance. *Advances in Methods and Practices in Psychological Science*, *7*(1), 25152459231213375. https://doi.org/10.1177/25152459231213375

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

6.1. Osiągnięcia dydaktyczne

6.1.1. Praca z doktorantami

Występuję w roli promotorki pomocniczej w projekcie mgr Aliny Radny „Przemoc seksualna i trauma a dynamika stresu pourazowego" realizowanym w Akademii Ekonomiczno-Humanistycznej w Warszawie (promotor pracy: prof. dr hab. Kazimierz Pospiszyl)

Wspólnie z członkami Centrum Badań nad Zachowaniami Społecznymi (Wydział Uniwersytetu SWPS we Wrocławiu) prowadziłam zajęcia z doktorantami w języku angielskim *SEM: Research seminars at the Social Behavior Research Center* (semestr zimowy 2020/2021)

i *Highlights of theoretical questions and methods in psychological research centers at SWPS University* (semestr letni 2020/2021) .

6.1.2. Praca z magistrantami

Prace magisterskie pisane pod moją opieką obroniło dotychczas ponad 80 magistrantów/magistrantek.

Wyniki kilku prac pisanych pod moją opieką zostały stały się podstawą artykułów w czasopismach o międzynarodowym zasięgu.

Rabinovitch, A., Bliuc, A. M., Strani, K., Łycyniak, E., & Cristea, M. (2024). "God is my vaccine": the role of religion, conspiracy beliefs, and threat perception in relation to COVID-19 vaccination. *Current Psychology, 43*(46), 35543-35550. https://doi.org/10.1007/s12144-024-06475-7

Niemyjska, A., Szczepanska, M., Kofta, M. (2018). Perceptions of divine figures among Polish people struggling with homelessness or alcohol addiction. *International Journal for the Psychology of Religion*, 28(3), 187-205. https://doi.org/10.1080/10508619.2018.1482132

Niemyjska, A., Dąbska M. (2016). Self-exploration accounts for delusional-like experiences in non-clinical adults. *Current Issues in Personality Psychology*, *4*, 268–273. https://doi.org/10.5114/cipp.2016.63556

Oprócz opieki nad magistrantami podejmowałam aktywną współpracę naukową ze studentami w ramach bloku badawczego oraz programów stażowych realizowanych w Uniwersytecie SWPS, w tym z uczestnikami międzynarodowej wymiany Erasmus. Współdziałanie to w kilku przypadkach zaowocowało wspólnymi publikacjami naukowymi:

Rabinovitch, A., Bartosiak, D. (2024). Livestock and pets: Validation of 72 pairs of photographs depicting dogs, cats, miniature rabbits, pigs, and cattle. *Anthrozoös*, *37*(3), 587–604. https://doi.org/10.1080/08927936.2024.2333162

Niemyjska, A., Myślińska-Szarek, K., Cantarero, K. (2021). Friends are not to be eaten: Children are reluctant to eat cookies that share physical and psychological human features due to their desire to relate to the food. *Appetite*, *161*, 105121. https://doi.org/10.1016/j.appet.2021.105121

6.1.3 Zajęcia dydaktyczne

Zajęcia autorskie, które opracowałam lub współtworzyłam: *Twórcze ścieżki samopoznania i rozumienia innych* (warsztat o metaforze jako narzędziu psychologicznym współtworzony i

współprowadzony z dr Małgorzatą Osowiecką-Szczygieł; od 2025 roku do teraz); *Duchowość i religijność a zdrowie* (wykład prowadzony od 2017 do 2019); *Zabawa - Bajka - Metafora: Metafory rozwoju osobistego na przykładach baśni* (warsztat/wykład współtworzony i współprowadzony z dr hab. Krystyną Drat-Ruszczak, Prof. SWPS; z przerwami od 2016 do 2025); *Psychologia doświadczeń duchowych i religijnych* (wykład prowadzony od 2014 do 2016); *Zaburzenia przystosowania do zmian we współczesnym świecie społecznym* (konwersatorium w ramach modułu: Współczesne problemy kliniczne i społeczne; od 2016 do 2019)

Zajęcia prowadzone w ramach istniejącego programu: *Psychologia osobowości* (ćwiczenia), *Psychologia różnic indywidualnych* (ćwiczenia); *Praca empiryczna* (ćwiczenia, projekt zespołowy), *Esej psychologiczny: projekt indywidualny*, *Psychologia emocji i motywacji* (ćwiczenia)

Zajęcia prowadzone przed uzyskaniem stopnia doktora:

Psychologia osobowości (ćwiczenia), *Psychologia różnic indywidualnych* (ćwiczenia); *Praca empiryczna*

6.2. Osiągnięcia organizacyjne

2023 do teraz: przewodnicząca Komisji ds. Etyki Badań Naukowych na Wydziale Psychologii Uniwersytetu SWPS w Sopocie

2024 do teraz: członkini Rady Naukowej Instytutu Psychologii Uniwersytetu SWPS

2015-2019: członkini Komisji Dyscyplinarnej dla Studentów (Uniwersytet SWPS, Wydział w Sopocie)

2013-2016: organizatorka Studenckiej Sesji Naukowej (Uniwersytet SWPS, Wydział w Sopocie)

2014-2018: opieka merytoryczna nad studenckim kołem naukowym PSYCHE (Uniwersytet SWPS, Wydział w Sopocie)

W ramach pracy organizacyjnej pełniłam też funkcję koordynatorki modułów: „Psychologia zdrowia", „Współczesne problemy kliniczne i społeczne", „Rozwój własny".

6.3. Popularyzacja nauki

6.3.1. Artykuły prasowe (np. Gazeta Wyborcza, Charaktery, Miesięcznik ZNAK)

6.3.2. Wypowiedzi do mediów (np. udział w podcaście 8:10 Gazety Wyborczej, wypowiedzi dla PsyPost, Polskiej Agencji Prasowej, portalu Nauka w Polsce, TVN24, Newsweek)

6.3.3. Wystąpienia podczas wydarzeń popularyzujących naukę (np. wykład podczas inauguracji projektu „Polska Akademia Dzieci" na Uniwersytecie SWPS, wystąpienia

eksperckie w ramach cyklu *Filmoterapia* organizowanego przez Gdyńskie Centrum Filmowe i Uniwersytet SWPS)

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

Nagrody

2026 Nagroda Dziekana Wydziału Psychologii w Sopocie Uniwersytetu SWPS za aktywność dydaktyczną i naukową

2022 Nagroda Dziekana Wydziału Psychologii w Sopocie Uniwersytetu SWPS za wyróżniającą ocenę akademicką, uwzględniającą aktywność naukową, dydaktyczną i organizacyjną

2020 Nagroda Dziekana Wydziału Psychologii w Sopocie Uniwersytetu SWPS za aktywność dydaktyczną i naukową

2018 Nagroda Dziekana Wydziału Psychologii w Sopocie Uniwersytetu SWPS za aktywność dydaktyczną i organizacyjną

2016 Pozytyw 2016 - nagroda Polskiego Towarzystwa Psychologii Pozytywnej za artykuł naukowy: Niemyjska, A. (2015). How does love magic work? The regulation of closeness and affect by magical thinking. *Journal of Social and Personal Relationships*, *32*, 57-77. https://doi.org/10.1177/0265407514523552

Przed uzyskaniem stopnia doktora:

2011 Pierwsza nagroda w konkursie posterów na konferencji IARR "Relationship - development, maintenance and dissolution" za poster *When to cast a love spell: Insecure attachment and relational distress as determinants of a tendency to magical thinking.*

2011 Nagroda Główna w konkursie Studiów Doktoranckich i Podyplomowych XVI Studenckiej Sesji Naukowej, za badanie jakościowe *Roli istot nadnaturalnych w baśniowych przypadkach wykluczenia społecznego*

PODPIS ZAUFANY
ALEKSANDRA
RABINOVITCH
20.10.2026 10:42:06 GMT+0200
Dokument podpisany elektronicznie podpisem zaufanym

……..……..…….
(podpis wnioskodawcy)